

۱۹۳۵ آغستوس

برنجی مهله

تورکيات مجموعى

استانبول دارالفنونى تورکيات استيفرسى طرفىدىن نىشردىلدى

مدير:

کومىيىلى زاده محمد فؤاد

استانبول دارالفنونى «تورک ادبى تارىخى» مدرسى

استانبول — مطبعه خاسه

۱۹۳۵

نور کز دره خلق خطایه جبینی تاریخه عالم بعضه ماده است

استانبول د'راڤنونده «تورک ادبیاتی تاریخی» مدرسی

اسکی تاریخی وثیقہ لر مز آرا سندہ ملی حیاتک بوداخلی وچوق صمیمی جہہ لرینی کو سترہ جک

تورکیات مجموعہ سی - ۱

شیلر ، خلق ادبیاتنه قارشى بسله ن ده رین استحقار واستخفاف سببيله [۱] ، عادتا مقفود دینه جك قدر نادر بولونديغندن ، بويله برتدقيق تاريخينك مشكلاتى پك صريحدر . حتى ، «قونوش» ، «ياقوب» ، «گيزه» ، «مه زهل» كى مستشرقلر ، مداخل و مداح حكايله رى حقنده نشر ايتدكلرى بعض رساله لرده [۲] ، بونك تكامل تاريخىنى دكل ، آنجا بونك حكاى حالى تشریح واره ايه چالشمشلردر . ايشته علم عالمده كى بو بويوك بوشلنى شيمدليك قسماً اولسون دولدور مق واسكى ادبى حياتمك كوچوك بر كوشه سنى برازنو يرايمك مقصديله يازديغمز بومقاله ده ، مداخلك اسكى تورك حياتنده وعرب وعجملرده ناصل برتجلى به مظهر اولديغنى چوق سريغ بر صورتده آكلاتقدن صوكرا ، آناتولى توركرى آراسنده بونك نه كى صفحه لردن كچديكى ونه كى معروف شخصيتلر يتشديكى - طبيعى ، المزده كى وثيقه لرك كفايى نسبتنده - ايضاحه چالشمجيز . مقاله نك اسمندن ده آكلاشيلاجنى وجهله ، بو ، توركرده خلق حكايله جيلكى حقنده عمومى و اطرافى برتدقيق دكل ، ايلريده بويله برتدقيقده بولوناجق متبعلرك ايشنه يارايه جق بعض ماده لردن عبارتدر ؛ يوقسه ، تورك خلياتنه ، تورك تاريخ وادبياتنه عائد تدقيقلرك هنوز پك ابتدائى برماهيتده بولونديغنى شو صيراده ، خلق حكايله جيلكمز حقنده عمومى بر اثر وجوده كتيرمكه ماده امكان يوقدر .

۱

بزم مؤخرأ «مداح» ديدكمز خلق حكايله جيلرينه عربلر «قصاص» وعجملرينه عين معنايه اولارق «قصه خوان» ديرلركه ، بوتعير ، «مداح» كلمه نك عموميله شمه سندن اول ،

- [۱] بونك اجتماعى سيلرى حقنده معلومات آلتق ايچون باقكز : مى تبعلر ، ج ۱ ، ص ۱۱
 [۲] مثلاً «ياقوب» ك «توركيشه بيبليوتكه» ك برنجى صايسى اولارق نشر ايتديكى (Vorträge türkischer Meddâhs, 1904) ايله ، «هرمان پاولوس» ك «حاجى وسوسه» (۱۹۰۵) ، «گيزه» نك (Der ühereifrige xodscha Nedim, 1905) كى مداح حكايله لرینه يازدقلى مقدمه لده و «غوردله وسكى» نك «مير اسلاما» مجموعه سنده كى مقاله سنده (۱۹۱۲) ، ص ۳۲۲ - ۳۴۴ ؛ بوكا عائد «مه زهل» ك بر خلاصه سى «ده رايسلام» مجموعه سنده ، ۱۹۱۳ (ص ۱۳۰) ، آريجه «نه نو ليان» ك (Das Malerspiel, 1918) مقدمه سنده ، كذلك «مه زهل» ك (Die Kultur des gegenwart) ك «شرق ادبياتى» جلدنده «تورك ادبياتى» حقنده كى مقاله سنده (۱۹۲۵ ده منتشر يكي معدل طبعنده ، ص ۳۲۶ ومتاقب) ، «پاول هورن» ك (Gesch. des türk. Moderne, p. 12) نده اولديغى كى .

تورک کر آراسنده ده - بالخاصه آنا تولیده - اپی زمان یاشامشدر. داها اسلام مدینتی تأثیرینک تورک کر آراسنده لایقيله تقررندن اول، بالخاصه کوچیه حیاتی یاشایان تورک زمره لرنده ده خلق حکایه جیلکی وظیفه سی «اوزان» لره عايدی [۱]. لارنده قوبوز ليله دیار دیار دولاشه رق، مؤخرأ اسلام مدینتی تأثیری آلتنده «عاشق - ساز شاعری» آدینی آلان بو اوزانلر، اسکی منقبوی قهرمانلرک مثلاً «اوغوز خان» ک خاطرهلرینی ترنم ایدرلردی: بر قسم اوغوز بویلرینک قهرمانلق منقبهلری، «دده قورقوت» آدلی منقبوی بر اوزانه اسناد ایدیلرک نسلدن نسله نقل ایدیلور، اونوتولما یوردی [۲]. باشقا اثرلر مزده بو خصوصه داثر اوزون معلومات ویرمش اولدیقمز ایچون، بوراده داها فضله ایضاحاته کیریشمیه جکره.

عربلرک اسلامیتدن اولکی حیاتلری تدقیق ایدیله جک اولورسه، بدویلاک عالمنده شاعرلرک عین زمانده «قصاص» وظیفه سنی ده یاپدقلری پک ای آکلاشیلیر. مع مافیه بونلرک خارجنده، بدویله یمن، موسوی، عجم عنعنهلری بقیه لرینی آکلانان برطاقم آداملرده یوق دکلدی. نیتیه کیم الده کی وثیقهلر، خلیفه «عمر» دن اوچ بطن صوکرأ «قصاص» عنوانی آلتنده برطاقم سوراق حکایه جیلرینک موجودیتنی بیلدیریور. بونلر خلقک خوشنه کیتک ایچون بالخاصه قرآن موضوعاتی آلاراق، کندی ذوق وهوسلرینه کوره اوکا یمن وموسوی عنعنهلرینی قاریشدیریورلردی. ایشته بو صورتله، اسلامیتی متعاقب اسکی جاهلیه موضوعلرینه دینی برحق منقبهلر انضمام ایتدیکی کی، ایران و هند ایله تماسدن صوکراده - «بیک بر کیجه حکایهلری» نده کی کی - هند و ایران منقبهلری ده انتقال ایتدی. آرتق مختلف تماسلر و برتکامل داخلی نتیجه سی اولاراق برقانداه کنیشه مش اولان عرب ادبیاتی، برطرفدن حکمدار سرایلرینه مخصوص «مقامه» لری وجوده کتیریرکن، خلق ده داها بسیط «دینی - قهرمانانه» حکایهلری، بیک بر کیجه موضوعلرینی دیکله مکله اکتفا ایدیور، ومثلاً «علی، حمزه» کی اسلامی قهرمانلرک یاننده ملی عرب و عجم قهرمانلرینک خاطرده سنی ده

[۱] مع مافیه بو حکایهلر داها زیاده منقبوی ماهیتده شیلردن، اسکی میتولوژی بقیه لرندن عبارتدی؛ و منظوم اولدیگی کی «قوبوز» لرک مرافقتیه ترنم ایدیلردی. تفصیلات ایچون: ملی تنبلر، ج ۲، تورک ادبیاتنک منشأی، ص ۲۱ - ۲۲.

[۲] تورک ادبیاتنده ایلک متصوفلر، ص ۲۷۷ و متعاقب.

اونو تمایوردی. عرب حرثك یایلمش اولدینی مملکتلرده ، شمالی آفریقا ، سوریه ، عراق ساحه لرنده بومو موضوعلر حالا خلق آراسنده لذتله اوقونمقده در [۱].

اسکی وقوتلی برمدنیه مالک اولان ساسانیلرک ایرانلی ، چوق شدتلی اسلام استیلاسی آلتنده ماضیه عائد برچوق خاطره لرینی غیبا یتش اولمقله برابر ، قومی عنعنه سنی ینه صاقلایه . ییلمشدی . « ابن المقفع » ک قسماً عربجه یه ترجمه ایتدیکی « دانشورنامه ، برزوانه ، رستم نامه ... » کی اسکی ایران خاطره لرینی صاقلایان اثرلر [۲] ، اسلامیتی قبول ایدن خلق آراسنده بیله ، عادتاً « نیم دینی » بر حرمته مالکدی . « فردوسی » ، کندیسندن اول کن برطاقم عنعنه جی شاعرلرک تشبث ایدوبده موفق اولامادقلری . بویوک ایشی باشه چیقاردقن صوکره ، بوتون ایران ، عصرلردن بری حس ایتدیکی قومی بر احتیاجک تطمین ایدلیکنی کوردی . مختلف قدرتده برچوق شاعرلر وناثرلر عصرلرجه بونک تأثیری آلتنده قالدیلر ؛ اساس اعتباریله « شهنامه » دن یعنی اسکی ایران عنعنه سندن چیقمش برچوق « نامه » لر ایرانلی دولدوردی ؛ بونلری بوالخاصه « شهنامه » بی سرایلرده وخلق اجتماعلرنده اوقویان برصنف آدمیلرده پیدا اولدی [۳] . میدانلرده اطرافنه طویلان خلقه بوجنسدن حکایه لر اوقویان ، آکلانان « قصه خوان » لر کیت کیده چوغالیدی [۴] . اصل قلاسیق شاعرلر بویکی قصه خوانلره هیچ بر اهمیت ویرمه مکله ، حتی اونلره قارشی پک فضلله علیهدار بروضت آلمقله برابر ، خلقک بدیی بر احتیاجنی تطمین ایدن

[۱] تورک ادبیاتی تاریخی ، ایکنجی کتاب ، ص ۱۳۵ و متعاقب . آیرجه اسلام آنسیقلوپه . دیسنده « بروقلمان » طرفندن یازیلش « عرب ادبیاتی » ایله « ماقدونالد » طرفندن یازیلان « حکایه » ماده لرینه ده باقکنز .

[۲] تورک ادبیاتی تاریخی ، ایکنجی کتاب ، ص ۱۳۵

[۳] « شهنامه خوان » و « قصه خوان » کله لر عادتاً مترادف کبیر . بویکی قصه لرک قسم اعظمی شهنامه دن مقتبس اولدیی جهته بونی طبعی کورمه لیدر . « شهنامه خوان - قصه خوان » لر ایران و هند سرایلرنده دائماً مهم بر موقع اشغال ایتیلرده ؛ مختلف دورلره عائد شعرا تذکره لری تدقیق ایدیلرسه بونلره عائد پک چوق شیلره تصادف ایدیلیر . ایران ادبیاتی متخصصلری شیعدی یه قدر بومهم ساحه ده تدقیقاتده بولونمامشلردر .

[۴] « هول » کونک « بغداد » ی استیلا سنده اوراده برچوق قصه خوانلره تصادف ایتدیکنی بیلورز [لطائف عبید زاکانی ، استانبول ۱۳۰۲ ، ص ۱۹] . دوقوزنجی عصرده « شیراز » ده ، میدانلرده منقبه خوانلق ایدن شاعر « مولانا کمال الدین غیاث الفارسی » ده ، آل پیغمبره عائد قصیده لر اوقور ، منقبه لر سویلر ، علاجلر صانار ، تغاللرده بولونوردی [دولت شاه تذکره سی ، ص ۴۱۹] .

بوانسانلر هر طرفده آرانسورلر، مظهر رغبت اوليورلر، حتی بونلر آراسنده يوكسك وقوتلى برتحصيل كورمش اولانلر سرايله قدر كيريورلردى [۱].

اساساً، ابتدا عرب خليفه لرینك، صوكر اونلری تقلیداً سائر اسلام حکمدارلرینك سرايلرنده اكلتجهلى قصه لر آكلاته رق حکمداری ومعینى اكلندیرمكه مكلف برطاقم آداملر، «ندیم» لر واردی. فقط بونلرک وظیفه سی یالکز حکایه لرک ساده جه نقلندن عبارت قالمزدی؛ اکثریتله يوكسك بر تربیه ادبیه ده آلمش، معلوماتی، ذکی کیمسه لر دن مرکب اولان بو سراي حکایه جیلری، حکمدارک ذوق ومزاجنه کوره، مقلدک اتمکده مجبور دیلر. خلیفه لرك عشرت مجلسلرنده، بونلر آبی ومايمون قیافتلرینه کیره رک بویونلرینه چاكر، چينغر اقلر طاقارلر، عقله کليه جک هر تورلو ماسقارالاردن چکينمز لردی. ايشته بغداد خليفه لرینك واونلری هر خصوصده مقتدا بیلن سائر اسلام حکمدارلرینك سرايلری بوجنس دالقاووقلر، ندیملر، مضحک لره دولدینی ایچون، اونلری تقلیداً اسلام عالمک هر طرفده، بويوك مدنيت مرکزلرنده مقلدک ده ایدن قصه خوانلر يتشمکه باشلادی بونلر آرزمانده چوغالدى. بو «مقلد» قصه خوانلر، حکایه لری اویله ساده جه آكلاتمقه اکتفا ايتيورلر، آكلاتقلری آداملرک - حتی مختلف حیوانلرک بيله - آیری آیری تقلیدلرینی ده یاپيورلردی، طبق بزم صوك زمانلرده يتیشن مداخلر کی [۲].

۲

تورکر آراسنده اسلامیتک لایقیله انکشاف و تقررندن واسکی اوغوز کوچیه لرینك

[۱] دها تیمور دورنده سرایده نصه خوانلرک موجودیتی معلومدر [آلتی پارمق افندینك نكارتان ترجمه سی، ص ۳۸۵، خصوصی کتبخانه مزده کی نسخه]. دوقوزنجی عصر دن اعتباراً حکمدار سرايلرنده بو قصه خوانلره مبدولاً راست کایورر: مثلاً «شاه بدولت تو حیثیم بی هست» هم شاعر ظریف هم قصه خوان کامل «یتنك قائل» «قم» لی «نظری، ینه بو عصر آداملر دن «شالی کاشی»، «حسین مشتاق شیرازی»، «لوندی»، «زدی» کی قصه خوانلر معلومدر [تحفه سامی، خصوصی کتبخانه مزده کی نسخه]. دها مؤخر دورلره عائد قصه خوانلر حقنده «صادق تذکره سی»، «آتشکده»، «هفت اقلیم»، «صبح کلشن» الخ... کی ادبی منبعلرده بر جوق معلومات واردرکه، موضوع مزه دوغروندن دوغرویه تعلق ائتمه سی دولایسیله بو صحیفه لرده برر برر ذکره لزوم کورمورز.

[۲] تفصیلات ایچون باقکز: مدنیت اسلامیه تاریخی ترجمه سی، ج ۵، ص ۲۴۳.

— سلجوقی ایمپراطورلرینک چوق دور بین سیاستی نتیجه سنده — یکی مهاجرت ایتدکلی ساحه لردن شهرلره یرله شهرک کویلر و قصبه لر قورمه سندن صوکر، اسکی «اوزان» لرك ماهیتی و زوللری طبیعی یا واش یا واش دیکشیدی: یوقاریده ده سویله دیکمز وجهله، خلق درویشلری و عاشقلر، ایشته بونلردن. بونلر واسطه سیله اسلام عنعنه سندن برچوق شیلر تورکر آراسنده سرعتله انتشار ایتدیکی کبی، اسکی قومی عنعنه لردن — شه سزداهاز یاده شکلا — اسلام رنگنه بویانمغه باشلادی. تورکرک مسلمان عجملرله عصر لرجه سورهن مناسبتلری و اسلامی عادتا اونلر واسطه سیله قبول اتمش اولملری دولایسیله، آریجه عجم عنعنه لرندن برچوق شیلرله تورکر آراسنده یرلشدی. بوکون خلق ادبیاتزده موجود حکایه و منقبه موضوعلری تحلیلی برصورتده تدقیق ایدیلرله جک اولورسه، کوستردکلی تحولاتدن صرف نظر، منشألری اعتباریله باشلیجه شو دائره لردن برینه داخل اولدقلری کورولور:

ا. — اسکی تورک عنعنه سندن منقول موضوعلر (خلقیاتدن یعنی خلق باصاللردن کله موضوعلرله، اساساً محلی حیاتدن مقتبس ایکن مؤخرأ اوزون زمانلر ائسانده منقبوی برماهیت آلمش شیلرله — بربرندن ماهیته چوق فرقلی اولقلرله برابر — بوداثره یه کیره بیلیر)

ب. — اسلام عنعنه سندن منقول دینی موضوعلر

ج. — ایران عنعنه سندن منقول — اکثریتله لادینی و بعضاً ظاهری برنک اسلامی یه بویانمش — موضوعلر (ایران طریقله انتقال ایدن هند موضوعلری ده بوداثره یه کیره بیلیر) تورک عنعنه سندن منقول موضوعلرله مثال اولارق، « دده قورقوت » حکایه لری، « کور اوغلو » نى کوستره بیلیر. همان بوتون تورک شعبه لرنده مشترک اولان بو عمومی داستانلردن باشقا، « اوغوز دأره سی » خارجنده کی تورکر آراسنده ده، بالخاصه کوچیه حیاتی اوزون عصرلر ترک ایتمه ین زمره لر ایچنده، مثلاً « ماناس » یاخود « ایدکو » داستانلری کبی داستانلر موجوددر. خلق ادبیاتمزک اگ اسکی و شبهه سز اگ « اوریشنال » محصوللری تشکیل ایدن بو کبی اثرلر حقنده ایضاحاته کیریشمک، بومقاله مزک حدودی خارجنده در. اساساً، کوچیه بترست حیاتک محصولی اولان بو اوغوز منقبه لری، کوی و شهرلرده یرله شهرک یکی بر شکل اجتماعی یه کیرمش آناتولی تورکری آراسنده، ایکنجی و اوچنچی دائره یه منسوب حکایه موضوعلری قارشیسنده یا واش یا واش اونوتولمغه باشلایور، و منحصرأ،

عشیرت حیاتی حالا محافظه ایدن بر قسم تورکنلر آراسنده آنجا قوتونه بیلوردی [۱].
موضوعمزی تشکیل ایدن «قصه خوان - مداح» لر ایسه، نهاسکی کوچیه عنعنه لرینی، نهده
خلق ماصال لرینی ویا منقبه لری اصلاً نظر اعتباره آلمایه رق، ساده جه، یا هر کونکی حیاتک
بعض تحف صحنه لرینی یا خود ایکنجی و اوچنجی دأرله جائد موضوعه لری قولاند قلدن،
برنجی دأره حقنده بوراده تفصیلاته کیریشمک لزوم سزدر [۲].

[۱] مثلاً «دده قورقوت» حکایه لری، عشیرت حیات و عنعناتک الکزیاده قوتله یا شادی شرق
آناتولی اوغوزلری آراسنده داهافضله شاییدی. مرکزی و غربی آناتولیده بو عنعنلر چوق یا شامامش
و مختلف عاملر تأثیرله اونوتولشد. یالکز قسطمونی و بولی حوالیسنده، مهاجرت ایدن تورکن
عشیرتلی تأثیرله بو عنعنلرک صوک زمانلره قدر یا شادی بیلورز: ۱۰۲۸ ده وفات ایدن علمادن
«آق ققتان» لقبی قسطمونی کالافندی حقنده شقایق ذیلنده کی شو سطرله، اونک دده قورقوت
حکایه لرینه وقوفی آکلاسیور: [اوغوز ارلرندن خیلی یادداشتی اولوب قلل جبالده قیا باشیلر یا قدیغنی
آکدیقه، شیمدی آنلره حیات قیاسی ایرمز دیو تأسف ایدردی؛ کرده کمر باشی اولدینی دملری
یاد ایدوب کوزلری طاس پر خونه دوزردی. مرویدرکه سلطان احمد خان جامع جدید فلک قبانی اتمام
ایلدکده بنا امینی یا قدیغنی قصر عالیده قرار و صلاهی اذن عام ایله تطیب قلوب صغار و کبار ایدوب
(یت) ذره لر در نیچه خورشیده قارشو کوییا. دستبو سکچون دیزلسه نردبان اوزره انام (نثر)
مضمونی آشکار اولدیکده، آل ققتان ال اوپرکن پادشاهه دءآ تهیت بنا ایلوب بالمشافهه عرضحاله
بو کونه اجترایدرکه: سعادتلو پادشاهم، بو دکلو زماندر سلاطین عالیقام حضورلرینه ال اوپمک نامیله
داخل اولورین، طالعمه هپ دامن و آستین راست کلور. طقسان یا شنده بر پیر فقیر دعا کویم،
آخر عمرمدر، بنی بو دفعه دخی محروم کوندرمه، دیدکده، پادشاه کریم اوغوز آنالردن قلش
بابایانه کلاشدن حظ ایدوب تبسم ایدرک خلاف عادت عثمانی مرادینه مساعدنه باندنه تکریم بو بورورل
[ص ۶۳۱]. فی الحقیقه «اولیا چلی» ده سیاحتنامه سنده «بولیده اوغوز آداملری اولدینغنی»
سویله مک صورتیه بونی تأیید ایدر [ج ۲، ص ۱۷۳]. بو خصوصده داهایزاده تاریخی
و اتنولوژیک معلومات و تفصیلات، «جاندار اوغوللری - قسطمونی بککی تاریخی» نامیله دردست
نشر اولان اثرمزده در.

[۲] «مداح» لر، ایلک دورلرده، طبق «معرف» لرکی، موضوعلرینی دینی موضوعلردن
آلان یعنی دینی اجتماعلرده و جامعلرده مناجاتلر، نعتلر، حکمدارلر حقنده بر طاقم مدحیهلر اوقویان
کیمسه لر دی؛ حکمدار سرایلرنده کی «سیرجیلر» یعنی پیغمبرک و اصحابک حیات و غزواتندن و داهای
مؤخر دورلرده کی فتوحات اسلامیه دن بحث ایدنه نلرده بونلردر. موضوعلرنده تمامیه دینی بر غایه تعقیب
ایدن بو مداحلر، مؤخرأ لادینی موضوعلرده مشغول اولغه باشلا دقلردن بونلره «قصه خوان»
نامی ده ویریلکده باشلانیدی؛ بوقصه لرک برچونگی موضوعلرینی شهنامه دن اقتباس ایتدکلی جهته «شهنامه
خوان» لقبی ده بونلره مترادف عد ایدیلدی. داهای صوکرالری، مختلف برطاقم اجتماعی عاملر تأثیرله،
بومی و محلی حادثاته عائد - بعضاً چوق آجیق، حتی همان همان مستهجن - حکایه لرده «مداح» - قصه خوانلر

اساسنی اسلام عنعنه سندن آلان دینی موضوعلره کلنجه، یالکز خلق ادبیاتمزده دکل قلاسیک ادبیاتمزده ده بوبوک بر اکثریتی بونلر تشکیل ایدر. ادبیاتمزک ایلک انکشاف عصرلرنده، یعنی خلق ادبیاتیله قلاسیک ادبیاتک هنوز بر برندن قطعی و واضح بر صورتده آیریلامادینی دورلرده یازیلمش اثرلردن بر چوغنی بو دائرهیه ادخال ایدیهیلیرز: سرایلرده بر موقع مخصوصلری اولان «سیرجیلر» ک [۱] اثرلردن باشلایهرق، مثلاً «مولد»

طرفندن نقل ایدیلکه باشلانیدی. و بوره آلیست صحنه لری داهاقوله یاشانهرق دیکله نلری داهافضله علاقه دار ایتک ایچون، تقلیدلرده یایلمق یعنی اشخاص وقعه کندی لهجه لریله قونوشدورولق ضروری کورولدی. ایشته «اوزان، مداح، قصه خوان، شهنامه خوان» کله لرینک مختلف زمانلرده دلالت ایتدکلری بو مفهوملر، بزده خلق حکایه جیلکنک عمومی تکاملی و باشلیجه عناصری حقتنده ده صریح بر فکر ویره ییلیر. - «معرف» لره کلنجه، اوتنجی عصر شاعرلرندن «قهری» نک «رساله» تعریفات ندهکی شو مصراعلر، اونلرک ماهیتی و اوتنجی عصرده حالا موجودیتلری حقتنده پک واضح بر دلیلدر:

معرفلر نه در دور ایچره دایم	کهی محفل نشین وکاه قایم
خدا ییله رسولی یاد ایدرلر	آنی کوش ایدنی دلشاد ایدرلر
سلاطینی کهی تعریف ایدرلر	شریف اسمن آکوب تشریف ایدرلر

[بو مؤلف و اثری حقتنده برآز آشاییده ایضاحات واردر]. «ابن بطوطه»، قسطمونی امیری سلیمان پاشانک جمعه نمازی مراسمنی آکلاندینی صیراده، جامعده «تورکجه شعر ایله سلطانی و مخدومی ثنا و حق لرنده دعا ایدر» برطاقم معرفلرک موجودیتنی سویلر [شریف پاشا ترجمه سی، ج ۱، ص ۳۵۳]. باباسی بروسه جامع لرنده معرف اولدینی ایچون «دعای» مخلصنی آلان بر شاعری «سهی» ذکر ایتکده در [تذکره، ص ۹۳]؛ «بایزید ولی» زماننده سرای خوجالغنده بولونان شاعر «سعی» نک، جامعلرده اوقونمق اوزره تعریفات ایجاد ایتدیکنی «ریاضی» قید ایتکده در [خصوصی کتبخانه مزده کی نسخه، ص ۱۴۳] که، «عاشق چلی» تذکره سنده «اکثر السن ناسده شایع و ذایع اولان تعریفات آنک، انشاسیدر» افاده سسیله بونی تأیید ایتدیکنی کبی [خصوصی کتبخانه مزده کی نسخه، ورق ۲۲۳]، «لطیفی» ده «معرفلر آراسته استعمال اولونور و جوامع و محافلده اوقونور غرا تعریفات» اولدینی سویله مکده در [ص ۱۹۱]. اولیا چلی، قاضی عسکر آلایی ایچنده پادشاهه دعا ایدره ک چکن معرفلرک عدینی ۳۰۰۰ اولارق کوستریور [ج ۱، ص ۵۲۴].

[۱] بونلر، یوقاریکی نوطه ده سویله دیکمز کبی، اسلام قهرمانلرینک حیات و مناقبندن بحث ایدرلرکه، هجری سکننجی عصرده یتیشن و مصر تورک کوله منلرینک سرایلرنده موقع قازانان «ارضروملی ضریر» ی بونلره بر مثال اولارق کوستره ییلیرز [تفصیلات ایچون «فضولی» حقتنده کی رساله مزه ص ۹؛ طاهر بیک «عثمانلی مؤلفلری» نه، ج ۳، ص ۱۳۷؛ نجیب عاصم بیک ادبیات فاکولته سی مجموعه سنده کی مقاله سنه، ص ۱، ص ۵۵؛ «زیو» نک بریتیش موزم نوم تورکجه یازمه لر قاتالوغنه، ص ۳۸؛ باقکر.]

قبیلندن منظوم اثرلری [۱]، صوکر. «مناقب سید بطل غازی»، «فتوح الشام» و «فتوح افریقیه»، ترجمه لری کبی برچوق محصوللری [۲]، «حضرت علی» منقبه لرینه، «کربلا» فاجعه سنه [۳]، «حضرت حمزه» یه [۴]، «منصور حلاج» و «شیخ صنعان» کبی معروف

[۱] بو خصوصده مفصل تاریخ و کتابیات معلوماتی «تورک ادبیاتی تاریخی» مرک دردست نشر اولان جزو لرنده در.

[۲] بطل غازی حقنده «ایلك متصوفلر» ه باقکز: ص ۳۶۰ — «أمیل لوغراند»، بومنبه ايله بیزانسلیلرک «آقریتاس» داستانی آراسنده بعض مشاهیر بولشدی. مع مافی بومنبه حقنده داهل اوزون و اطرافلی تدقیقات اجر اسنه احتیاج وارد در. «فتوح الشام» ک الکاسکی تورکجه ترجمه سی اولارق «ضرر ارضومی» نك اثرینی بیامورز. «فتوح افریقیه» ترجمه سی اولارق خصوصی کتبخانه مزده موجود بر اثر وارد رکه؛ ۱۰۰۱ تاریخنده «تلسان» ده استنساخ ایدیش اولقله برابر، مترجی و زمان تحریری مجهولدر؛ مع مافی بونك ده ابتدا مصر کوله منلری زماننده تورکجه یه ترجمه ایدیلدیکی بونوك بر احتمال سوله نه بیلیر.

[۳] عمومیتله اسلام ادبیاتنده «کربلا» حادثه سنه و حضرت علی نك قهرمانلق منقبه لرینه عائد اثرلرک چوقدر: مثلاً، حضرت علینك «صلصال» آدلی بر دیوله جتکندن بحث ایدن «صلصال نامه» آدلی منظوم اثر کبی [ژاندهنی: ژورنال آزباتیک، ۱۹۲۰، ۱۶ نجی جلد، ص ۱۸۳]. بارس ملی کتبخانه سنده (۸۱۰. ۱۹۱۷) نوسروده مقید اولان بو اثر «ابن یوسف» آدلی بر شاعر طرفندن ۹۲۳ ده یکیدن نظم ایدیلشدر: چونکه شاعر، «شاید عیسی» آدلی بر مؤلفک بو موضوعی اولجه یازدیغنی، نثری کوزه لسه ده نظمی بی اصول اولدیغنی و هر کس طرفندن اوقونمه سی ایچون اوله حرکت ایتدیکنی کتابنك خاتمه سنده ذکر اتمکده در. اولجه خلق ایچون یازیش بو کبی موضوعلرک مؤخرأ داهل منور بر صنفک ذوقنه کوره یکیدن قلمه آلدیغنی ادبیات مزده ده پک چوق کورمکده یز [تفصیلات تورک ادبیاتی تاریخ مزده در]. «علی» نك شخصیتی اطرافنده تشکل ایدن بو کبی منقبه لر ایچون ده اطرافلی بر تقبه احتیاج وارد در.

[۴] اسلام ادبیاتنده کی قهرمانلق حکایه لرینك مهم بر قسیمی ده «حمزه» نك شخصیتی اطرافنده تشکل ایش و کرک عر بلر و عجملرده کرک تورکدرده بونوك بر شهرت و اهمیت قازانمشدر. «قصه امیر حمزه» داستان امیر حمزه، سیره حمزه، اثمار الحمزه، کتاب رموز حمزه، حمزه نامه «کبی اسملر آلتنده عرب، عجم، هندی، هندستانی، ماله، جاوا لسانلرنده مختلف نسخه لرینه تصادف اولونان بوموضوع، «حمزوی» دن بری تورکدر آراسنده ده فوق العاده شهرت قازانمش، خلق آراسنده تعمم ایش، «خلق قهوه لرینه، یکچیری اورته لرینه، سرحد قلمه لرینه قدر هر طرفه نفوذ ایتشدر. «اولیا چلی» نك و بر دیکی معلوماته کوره، خلق آراسنده حمزه نك بعض معروف دیولر و پهلوانلر له جنسکاری کویستره ن بر طاقم مینا تورلرده پک زیاده شایع دی [ج ۱، ص ۶۱]. آشاغیده بو کاغذ بر آز تفصیلات داهل وارد در. داهل فضله ایضاحات و بیلبوغرافی معلوماتی ایچون باقکز: «Grund. der irani. philologie, 2, S. 318-320» «غارسن دوتاسی» نك «هندی و هندستانی ادبیاتی تاریخی» ايله «فله یشر» ک «Kleine schriften, III, 228» نده، بعض غرب کتبخانه لرینك شرق یازمه لری قاتالوغلرنده، حتی «رونقل» ک [De roman van Amir

صوفیاره [۱] عائد منظوم و منشور برچوق کتابلری، حتی «ابامسلم خراسانی» قصه لری [۲]، بو میانه تعداد ایده بیلیر. ادبیاتمیز مختلف دورلرنده، زمانک و محیطک ایجاباتنه کوره، بو کی اثرلرک پک زیاده چوغالذیفنی، و - پک طبیعی اولارق - اساس موضوعلرک اهمیتلی و یا اهمیتسز بر طاقم تعدیلاته اوغرادیفنی کورمک ممکندر.

اوجنجه دأره یعنی ایران عنعنه سندن منقول موضوعلر میانه، بالخاصه، چوق زنکین هند موضوعلری نده ادخال ایجاب ایدر؛ چونکه بونلرده ادبیاتمزه اکثریا ایران طریقله کیرمشد. هجری سکزنجی عصرک ایلک نصفنده شاعر «مسعود بن احمد» طرفندن ترجمه ایدیلن «کلیله و دمنه» ایله [۳]، «شهنامه» بی واوندن متشعب سائر بریغین موضوعلری، هپ بو دأرمیه ادخال ایده بیلیر. ایران مدنیتک، شهرلرده کی اوغوز کتله لری اوزرنده کی تفوذی اوقدر قوتلی اولمشدرکه، داهادوقوزنجی عصرده اعتبارآ، «قصه خوان» کله سیله مترادف اولارق «شهنامه خوان» تعبیرینک قوللانیدیفنی، متعاقب عصرلرده ایسه، «شهنامه» اوقومقله معروف مداحلرک یالکز سزایلرده دکل حتی متواضع خلق قهوه لرنده ده موجودیتنی کورمکده یز [۴]. ایشته هجری ۶۰۰ - ۸۰۰ سنه لری آراسنده آناتولی ساحه سنده وجوده کلش

[Hamza, Leiden, 1895] نده ویریلن ایضاحاته رغماً، بومثله حقنده ده داهای اطرافلی برمونوغرافی به احتیاج واردر؛ چونکه عجم ادبیاتنده ده - مثلاً بابر شاهک «با برنامه» ده بحث ایتدیکی «میر سر برهنه» کی [پاوه دوقوزنجه ترجمه سی، ص ۳۹۸] - بر طاقم حمزه نامه جیلر واردرکه، تاریخ و تذکره لرده بونلره عائد مهم معلوماته تصادف اولونور. اوتنجی عصر تورک شاعرلرندن استانبوللی آخور امیری زاده «هاشمی»، قصه خوانلر اساننده مذکور اولان «حمزه» نک «برق و پولاد» نام اوغلنک قصه سنی نظم ایتشدی [عاشق چلبی تذکره سی].

[۱] داهای «کلشهری» دن اول یعنی یدنجی عصر هجریده آناتولیده تورکجه اولارق بر «شیخ صنعان» قصه سی یازیلدیغندن معلوماتمز واردر [ایلک متصوفلر، ص ۲۶۳]. «حلاج» حقنده کی منقبه ی اثرلره کلنجه، بونلر حقنده «ماسینیون» ک نشر ایتدیکی مکمل بیللیوغرافیدن و طاهر بکک «عمانلی مؤلفلری» ندن استفاده اولونه بیلیر.

[۲] خراسانی «ابامسلم» ک تورکر آراسنده کی شهرتک اسبابی و اوکا عائد تورک منقبه لرینک اسکیلکنی آکلامق ایچون باقتکز: تورکیا تاریخی، ج ۱، ص ۷۳؛ لطیف پاشا، تواریخ آل عثمان، ۱۷ [۳] بوکا عائد تفصیلات ایچون تورکیات مجموعه سنده دردست نشر اولان «مسعود بن احمد» حقنده کی مقاله مزه باقتکز.

[۴] آشاغیده «اولیا چلبی» ایله «بلیغ» دن نقلاً ویریلن ایضاحاته مراجعت. خلق ادبیاتمز اوزرنده ایران تأثیرینک نفوذ و اهمیت حقنده «ساز شاعرلری» حقنده کی مقاله لر مزده تفصیلات ویرمشدک [اقدام، ۱۳۲۹].

منظوم و منشور اثرلر من تدقیق و تحلیل ایدیله جک اولورسه، بونلرک همان عمومیتله - موضوع اعتباریله - ایکنجی و اوچنچی دأثرلره ادخال ایدیله بیله جکی و قسم اعظمکنده دوغروندن دوغروییه خلقه خطاب ایتدیکی کوزه چاربار. اودورلرک «دینی - قهرمانانه» خیاتی، بوجنس اثرلرک چوغاللمه سنی ایجاب ایدیوردی [۱]. اثرلرینی خلقه اوقوتهرق بو صورتله معنوی براجر قازانمق ایسته یین مفکوره جی و خلقجی مؤلفلر، خلقک معنوی احتیاجلرینی، روحی تمایللرینی نظر اعتباره آلارق بالخاصه اونی تطمینه چالیشیورلردی. بونلر، شبهه سز، اکثریتله عرب و عجم ادبیاتلرینک بوتون اینجه لکلرینه و علوم شرعییه واقف کیمسه لردی؛ لکن، ممکن مرتبه بویوک برکتلییه خطابی، ضروری و مفید کوریورلردی.

آناطولی بکلرینک دأثرلرنده هنوز اسکی تورک «اوزان» لرینه تصادف اولوندیغی بوسکزننجی عصر اثناسنده، خلق آراسنده ده «قصه خوانلق» وظیفه سی کوره ن کیمسه لر البته واردی؛ بونلر، یوقاریده ذکر ایتدیکمز ماهیتده اثرلری خلق مجلسلرنده اوقومقله مکلف ایدیلر. الاده کی وثیقه لره کوره، هر حالده هجری سکزننجی عصرده «اوزانلر» دن آیری بر «قصه خوان» لر زمره سنک تشکل ایتدیکی ادعا اولونه بیلیر. سرایلرده بولونمه سی پک طبیعی اولان بو «قصه خوانلر» ک خلق مجلسلرنده اوقودقلری ویا نقل ایتدکلری حکایه لر «صلصال نامه، حمزه نامه، عنتر نامه، اسکندر نامه، سلیمان نامه، رستم نامه، ...» قیلندن اکثریتله حماسی و منقبوی ماهیتده شیلر اولدیغندن، بو کبی قهرمانلرک مدحیله مشغول اولان بو قصه خوانلره داها دو قوزنجی عصر دن اعتباراً «مداح» لقبی ده وریلکه باشلامش [۲] و «قصه خوان - شهنامه خوان - مداح» تعبیرلری بوسیراده عادتاً مترادف کی قوللانیمشسه ده، اون برنجی عصر دن اعتباراً «مداح» تعبیری داها زیاده شیوع بولمشر.

[۱] ایلک متصوفلر، یدنجی بحث.

[۲] «مداح» کله سی حقنده «ماقدونالد» ک اسلام آنسیقلوپه دیسنده کی «حکایه» ماده سنه باقکنز. اوننجی عصر عجم تذکره لرنده، شیعی تمایلاتنه مالک شاعرلردن بحث اولونورکن اکثریتله «مداح اهل بیت، مداح ائمه دین» کی تعبیراته راست کلینیر. «سام میرزا»، «شمالی کاشی» آدلی بر شاعر دن بحث ایدرکن: «قصه خوان و مداح و خواص کوست و در شاعری نیز دخلی میکند» دیهرک، «قصه خوان» و «مداح» تعبیرلرینی پک آز فرقه، عادتاً مترادف کی قوللانمشر. منشألری اعتباریله بر بندن تماماً فرقلی اولان بو مدلوللر، تکامل ادبی تأثیریله بزیریله چوق مناسبت پیدا ایتدکلرندن و اکثریا عین آداملر بو صفتلری کندیلرنده جمع ایله دکلرندن، اوننجی عصر دن اعتباراً ادبی و تاریخی منبع لک بولمهلری مترادف کی قوللانمه لری و فرق کوزه تمه مه لری طبیعی کوروله لیدر.

بزده «کزیده» لره مخصوص ادبیات، خلق ادبیاتندن هنوز لایقيله آریله دن اول، خلق آراسنده اوقونمغه مخصوص حکایه لر یازان شاعر و محرر لر چوقدی. مثلاً «حمزه نامه» صاحبی شاعر «حمزوی» [۱] صوکر، سکزنجی عصر شاعرلرندن «یوسف مداح» کبی [۲] صنعتکارلر، مداحلری وقصه خوانلری اصلاعیب کور میورلردی. حالبوکه، دوقوزنجی عصر اشناسنده کزیده لره مخصوص مصنع بر قلاسیق ادبیات تأسس ایتدکن صوکر، خلقه عائد اولان هر شو کبی «قصه خوانلق» ده عیب کورولمکه وشاعرلر آراسنده بو طرز شیلر یازانلرله اکلنیلیمک باشلانیدی: «قصه خوان حکایه سی، قصه خوان مجلسی، قصه خوانلق ایتمک» کبی تمامیه مزیفانه تعبیرات میدانه چیقدی [۳]؛ اسکی ادبی وتاریخی منبعلر مزده بوکا

عربجه ده «مداح» کله سی الیوم «غنی ایدن دینلجی» یاخود بوندن فرقت اولارلق «دبله تی مغنی» معناسنه کلیر [وه ژتای، آلمان شرق جمعیتی مجموعه سی، ۱۱، ۴۸۲] که، پروفیسور «سنوق هورغرونی» ده بونی تأیید ایدینور [Mekka, II, 8, 2]. - نه نو لیتانک یوقاریده ذکر ایتدیکمز ائینه مراجعت: ص ۹ ومتعاقب. مصرده ۱۹۱۲ ده احمد بدوی تره سنده اجرا ایدیلن بویوک دینی سراسمده حاضر بولونان بومؤلف، «مداح» کله سنک افاده ایتدیکی معنایک تبدلاقی اسبابی ایضاحه چالیشمقده در. «مه ژمل» ده، همان همان عین نقطه نظره صادق قالارلق، موضوعلری دینی عنعنهلر دن آلان حکایه جیلره مداح، دینوی عنعنهلر دن آلانلره قصه خوان دینلجی، مؤخرأ، اهل سنت ذهنیتی دولایسیله، کندینه قدسیت عطف اولونان ذواتک مسخی - طبق غربده «میستر» لره قارشو واقع اولان عکس العمل کبی - منع اولوندیفندن، مداحک لا دینی موضوعلره کیریشدیکنی سوبیلور. حالبوکه، یوقاریده ویریلن تاریخی تفصیلاتدن صوکر، بوتون بو جنس تخمینلره احتیاج قالمقده در. «قصه خوان» کله سنک صوکر زمانلره قدر «مداح» مترادفی کبی قولانیلدیغنی تأیید ایچون، ۱۱۸۷ ده ئولن شاعر «شفقت» - مدالیلی عثمان افندی زاده علی افندی - نک شو ییتی ذکر ایدیلیر: «شفقتا فقره اولاده بونی سوبیلور» قصه خوانان زمان بر وارمش بریوقش [تذکره شفقت بغدادی، ص ۷۱؛ خصوصی کتبخانه - مزده کی نسخه]. بو ییتده شایان دقت اولان دیگر برجهت، مداحلرک «بروارمش بریوقش» دیه، طبق خلق ماصالارنده اولدیغی کبی باشلامه لرینه اشارت ایدیله سیدر. حالبوکه مداحلرک هیچ بر زمان خلق ماصالاری سوبله مه دکریخی ومداح موضوعلرینک بو «فولکلور» موضوعلرندن دائما آری اولدیغنی بک این-بیلیورز [Em. Cosquin, les Contes indiens et l'occident, 1922, p. 97].

[۱] حمزوی حقنده عاشق چلی تذکره سنه و سائر ایلمک دورلره عائد تذکره لر مزه مراجعت.
[۲] سکزنجی عصر شاعرلرندن بو ذات حقنده باشقا هیچ بر معلوماتز یوقدر. شعرلرندن ناکافی بر قاج نمونه، «شیخ اوغلی» نک «کنز الکبرا» سنده در [تفصیلات «مسعود بن احمد» حقنده کی مقاله مزده در].

[۳] مثلاً «غفانی» نک - «فضولی» یه اسناد ایدیلرک حتی مطبوع دیوانه ده کچیریلن - مشهور قصیده نویه سنده کی «ختم ایله داستانی شروع ایت دعاسنه * طول ایتمه کل حکایتی مانبد قصه خوان»

عائد برچوق شير موجوددر [۱]. مع مافيه بوتون بوتزيفلره رغباء خلقك « قصه خوان - مداح » لره رغبتي متمادی صورتده آرتيوردی. « رساله تعريفات » صاحبي شاعر « فقيری » [۲]، اوننجي عصر مباديسنده :

بيلورميك نهدر عالمده مداح	بری بريله خلقي ايده اصلاح
اولا قدی کي پرستقامت	سوزنده اولمايه هرگز سقامت
لطافت سوزلرن درج ايده دایم	ظرافت درلرن خرج ايده دایم

بيتلريله ، اونلرده نه کي اوصاف بولونمهي لازم کله چکني آ کلاتيور . کذلک « نعيما » کي بعض مورخلرده : « غزوات و جهاد اثنالرنده حروب اسلافه متعلق مناقب نقل اولونمق و شیرين زبان قصه خوانلر ناسک جمعيتکاهلرنده شهنامه وسائر حکايات مشهوره سويله مک ، يالان اکر کرچک ، محرک عرق شجاعتر ديمشار » مطالعه بيطرفانه سيله ، بونلرک خدمت و قيمتي اعترافدن چکينمه مشلردر [۳] .

دوقوزنجي عصر دن اعتباراً هر طرفده تصادف اولونان و بويوک شهر و قصبه لرده خلق

بيتنده اولديني کي . ا. کي اثرلر مژدن بوني مؤيد برچوق مثاللر کتيريله بيلير . « اوزان » کله سي مؤخرأ قلاسيق شاعرلر مژ آراسنده - مثلاً « ثابت » ک « اوزانلق ايله مه ثابت حضور آصفده » مصرعنده اولديني وجهله - ناصل « کوه زده ، هرزه سويله ين » معناسنه قوللا نيملمشه ، « قصه خوان » کله سي ده عين معنای افاده ايتشدر .

[۱] مثلاً « سفينه مولويه » صاحبي مشهور « ثاقب دده » نک حياتي و مناقبي حقنده اوغلي « خالص دده » طرفندن يازيلان مهم اثرده ، ثاقب دده نک ، بالمناصب ، « مولويلردن قصه خوان چيقيماز » ديدیکی مسطوردرکه ، بونده کی قصد تحقير و تزييف ، هر صورتله ايضاحدن مستفيدر [دارالفنون کتبخانه سي يازمه لری صبراسنده] .

[۲] قالفان دنلي شاعر « فقيری » نک ۹۴۱ ده يازمش اولديني بو منظوم کوچوک رساله ، اوننجي عصر حياتي کويستره ک اعتباريله پک معنيداردور : « وزير ، قاضي عسکر ، دفتر دار ، نشانجي ، آغا ، صولاق ، سلحدار ، چاووش ، اولاق ، الخ ... » کي مختلف مسالک اربابي اوچر پيتله تعريف ايدن بو اثر ، خالص افندي کتبخانه سي يازمه لری مياننده اسکی ۴۳۰ نومروده - قيددر : ديگر بر نسخه سي « کوپرلي » کتبخانه سنده ۲۷۹ نومرولو مجموعه ده ، ويکي بر قوپيه سي ده خصوصي کتبخانه مزده در . [« فقيری » حقنده لطيفي ، عاشق چلبی ، حسن چلبی ، رياضي تذکره لر پنه باقکيز : « لطيفي » و اوندن نقلاً « رياضي » نک « سليم اول » دورنده وفاتي سويله ملری تماماً ياکليشدور ؛ چونکه « تعريفات » ، قانوني سلطان سليمان زماننده يازيلش و اوکا اتحاف اولونعشدر] . « اوليا چلبی » : يوشاعرك اک زياده « بداهة » شعر سويله مکله معروف اولديني قيد ايدر [ج ۱ ، ص ۳۴۷] .

[۳] نعيما تاريخي ، برنجي جلده

حکایه جیلکنی تمثیل ایدن بو « قصه خوان - مداح » لر ، قلاسیق بر تحصیل کورمه مکله برابر، ینه آز چوق بر تربیه ادبیه آلمش. کیمسه لردی؛ بالخاصه سرایلرده چوق یوکسک تحصیل کورمش صنعتکار « قصه خوان - مداح » لرده واردی که، بونلر، حکمدارلرک « ندیم » ی مثابه سنده ایدیلر . ایشته بونلرک قوتلی تأثیرلری آلتندیم ، ۹ - ۱۰ نجی عصرلرک « قصه خوان - مداح » ادبیاتنده ده ، قلاسیق ادبیاتله هم آهنگ اولارق، دائماً تزايد بر عجم تأثیری کوزه چارپار . بوتأثیر یالکیز ادبیاتده دکل ، اودور حیاتنک بوتون شعبه لرنده ده عین صورتله موجوددر. آنجاق ، مثلاً « آنا پاجی » حکایه سی کی برطاق محلی موضوعلرک اسکی عجم واسلام موضوعلری آراسنه قاریشمغه باشلامه سی ده، ینه بو عصر لرده در.

۳

اوغوز تورکرلرینک قوردقلری بویوک کوچوک مختلف دولتلرده ، سائر اسلام سلطنتلرنده اولدینی کی ، حکمداری اکلندیرمکله مکلف ندیم ومضحک لک موجودیتنه قولایلقله حکم ایدیه یلیرز. نیته کیم، آناطولیده سلچوقی سرایلرنده ییزانس ایمپراطورلرینک تقلیدلرینی یاپه رق سلطانلری اکلندیرمکله چالیشان برطاق مضحک ومقلدلرک موجودیتنی ییزانس منبعلری بزم بیلدیریور[۱]. بونلر دن آیری اولارق ده، سلچوقی اوردولرنده وسرایلرنده، فارسی قصیده لر وغزللر یازان شاعرلردن تماماً فرقلی، برطاق «اوزان» لرک بولوندیغنی شرق منبعلرندن اوکره . نیورز[۲]. ایشته بو اعتبارایله ، سلچوقیلری استخلاف ایدن مختلف آناطولی بکلرینک ،

[۱] « آنا قومنه ن » (وفاتی میلادی ۱۱۴۸ ده) دن نقلاً مه زه لک « تورک ادبیاتی » نده ، ص ۳۳۰ . - « لوبو » ده ییزانس تاریخنده (۱۱۱۶ میلادی) وقایعنی یازارکن - ینه عین منبعدن نقلاً - سلچوقی سلطاننک سراینده ییزانس ایمپراطوری « آلکسی » نک خسته لقی بهانه سیله قورقافلغنی کوستره ن صحنه لر تمثیل اولوندیغنی یازمقده در [سهن مارتن - بروسسه طبعی ، ج ۱۰ ، ص ۴۵۳] . بوايضاحات ، دها اوزمان ، بلکه ده برنوع اورنه اویوننک موجودیتی صوربتنده ده تفسیر اولونه ییلیر . [۲] « چون قرص زر مشرق مغرب زاویه سنندن پنهن اولدی ، سپهدار کامکارلق عنائن بازگاه طرفه مطوف بویوردی : بر شیلان ومائده که آز ونیاز معدده سی آندن ملاک الاهاب اولوردی ، بژندی ؛ و ارباب غنا وملاهی بی حاضر ایتدیلر . شاهنشاه حضرتلرینک فتوحی اوزرینه الحان جان پرورله کوینده لک ایتدیلر ؛ و آلپلق وبهادرلق ذکرینی که عساکر منصوره اولکون قدیم قیلمش لر ایدی ، اوزانلر وقوبوزجیلر الفاظ غرا برله برسییل حکایت ایتدیلر » [هوتکها مختصر سلچوقنامه ابن بیی ترجمه سی ، ص ۳۸۴] .

سرایلر نده ندیم ومضحکک، مقلد، اوزانلر وشاعرلر بولوندور مقنعنه سنی سلچوقیلردن آلدقلری پک صریحدر. حیات عمومیه نك بوداخلی وصمیمی صحنه لرینه عايد تاریخی وثقیلر پک محدود بولوندیغی جهتله، آناطولی بکلرینک وبالخاصه تاریخیلری داها ای مضبوط اولان عثمانلی حکمدارلرینک سرایلر نده نه کبی مقلد وندیملر بولوندیغی ایجه بیله میورز. یالکز، «ییلدیرم بایزید» ک برعرب ندیم مضحکی اولوب، وزیرلرک مهروضانده بولونمغه جسارت ایدمه دکاری حدتلی دقیقه لرده، بعض مهم مسئله لری اونک لطیفه پردازلغی سایه سنده حله موفق اولدقلری بوتون مورخلر یازیورلر [۱]. کذلک، «چلی سلطان محمد» دورنده، قارامان بکنک «خرمن طابانه سی» لقبیه معروف بر ندیمی اولدیغی ده بیلورز [۲]. بو ندیملرک عین زمانده «مقلدک» و «قصه خوانلق - مداخلق» وظیفه سی کوردکلری ده سهولته تخمین اولونه ییلر.

سراینده اوزانلر بولونان «ایکنجی سلطان مراد» ک [۳] زمانده، «بروسه» ده «حاجی قصه خوان» اسمنده برینک موجودیتی، روسه لی شاعر ونقاش «صنی» نك بر منظومه سندن استدلال ایدیورز [۴]. بو آدام، بلکه ده حکمدارک سراینده مستخدم متعدد قصه خوانلردن بری ایدی. بو احتمالی تأیید ایتک ایچون، ۸۸۳ ده «فاتح سلطان محمد» ک سراینده «مصطفی» آدی [۱] ییلدیرم، بردفعه قاضیلرک سوء استعماللرینه قیزه رق هپسنگ اعدامی اسر ایتدیکی زمان، یزاسدن کشیش کتیرمه ک لطیفه سیله بوکا مانع اولان بومضحک ومقلدک لطیفه لری حقنده او دور منبرلر نده معلومات واردر [«کیزه» نك نشر ایتدیکی آنونیم «تواریخ آل عثمان» دن (تورکجه متن، بره سلاو، ۱۹۲۲ - آلمانجه ترجمه سی، لایپزیغ، ۱۹۲۵) باشلایه رق، مطبوع غیر مطبوع بوتون منبرلر بوخصوصه عین معلوماتی تکرار ایدرلر. اوزون وحقی فائده سز اولاجغی جهتله بوراده اونلرک آیری آیری ذکرندن صرف نظر ایتدک. اولیاجلی بونک «کورحسن» نامیه یاد اولوندیغی سویله یه رک مشهور کشیش حکایه سنی آکلاتیور؛ وکندی زمانده بونک احفادندن مشهور قارا کوزجی، مقلد، ندیم، قصه خوان «محمد چلی» بی ذکر ایدیور: ج ۱؛ ص ۶۵۲.

[۲] تاج التواریخ، ج ۱، ص ۲۷۵ - ۲۷۶

[۳] «برتراندون دولا بروکیهر» ک سیاحتنامه سی، شه فیه طبعی، ص ۱۹۲ و ۱۹۸

[۴] نوشاعر حقنده فضله تفصیلات ایچون «غرب تورک لرنده نقش تاریخی» آدی در دست نشر اثرمه مراجعت ایدیکز. «صنی»، خصوصی کتبخانه مزده کی دیوانده، حاتم سلطانی دن باحث بر منظومه سنده «حاجی قصه خوان» دن شو صورتله بحث ایدیور:

هزاران آفرین اولسون بوجامی به کیم آنک	درازیلر شناسنده زبان هم آب وهم آتش
جهانک فخری حاجی قصه خواندراول که ویرمشر	انک دست امورینه غناز هم آب وهم آتش

بر « قصه خوان » ایله، « بلبلان لال » و « عمر » آدلی ندیملرک موجودیتی خاطر لاته بیلیرز [۱].
ینه بودور شاعرلرندن « عجم حامدی » نك تورکجه و فارسی دیوانی سایه سنده « خلیل » اسملی دیگر
بر قصه خوانك موجودیتی ده بیلورز [۲]. اونجی عصر دن اعتباراً « قصه خوانلر » ك
هر طرفه چوغال دینی پك طبیعی ایسه ده، وثیقه لرك كفايتسز لکندن، آنجاق، معروف شاعر
« لامعی » نك دوست و معاصری آنقره لی « عوض » ك آدی معلومدر [۳]. تذکره صاحبی
« عاشق چلبی » ، اونجی عصر ده « حمزه نامه او قویان قصه خوانلر دن » بحث ایدرسه ده [۴] ،
بونلرك اسملری حقنده فضله معلوما تمز یوقدر . یالکیز ، « ایکنجی سلطان سلیم » ك سر اینده
« نقاش حسن » و « چوق یدی رئیس » ایله بونلره مماثل داها بر طاقم مقلد و مضحکرك بولون دینی
بعض تاریخلر ده مقیددر [۵]. ایشته یینه بو عصر اشنا سنده « استانبولی وحیدی » نك یاز دینی

[۱] تاریخ عثمانی انجمنی مجموعه سی ، جزؤ ۴۹ - ۶۲ ، ص ۷

[۲] فاتح دوری شاعرلر دن اولان « عجم » لقبی « حامدی » حقنده - ابراهیم عجزی افندی طرفندن
مستسخ بر نسخه سی دارالفنون کتبخانه سنده بولونان - قارامان تاریخنده ایجه تفصیلات واردر که،
مقدما نجیب عاصم بك طرفندن « مجهول بر شاعر : ملا حامدی » نامیله خلاصه « اقدام » ده نشر
ایدیلشدر . حالوکه « حامدی » هیچ ده اوله ظن ایدیلدی کی مجهول بر شاعر کلدر : کندیبی و اوغلی « جلیلی »
حقنده مثلاً بلینغ کلدسته سنده معلومات اولدینی کی (ص ۴۵۴) ، فارسی شعرلر دن مهم بر قسیمی ده
عطا بک اندرون تاریخنده (یشنجی جلد) مندر جدر . دیوانك تاریخ انجمنی کتبخانه سنده کی
نسخه سندن باشقا موزه کتبخانه سنده ده کوزهل بر نسخه سی موجوددر . او دور حیات سیاسی و ادبی سی
حقنده مهم معلوماتی احتوا ایدن بو اثره و « حامدی » یه دائر یاقینده مفصل بر مقاله نشر ایده جکیز .
عین زمانده شاعر ده اولدینی آکلاشیلان « خلیل قصه خوان » حقنده کی قطعه شودر :

گفت شعری بد خلیل قصه خوان کفتمش خوبست و راضی نیز نیست
کرچه بد کفتمست بسیار این غزل کمتر از شعر ریاضی نیز نیست

[۳] « لامعی » نك منشا تنده آنقره ده قصه خوان عوضه یازیلش - بری چغتایچه - ایکی مکتوب
ایله ؛ ینه اونك ایچون روم ایلی کتخداسی « سنان چلبی » یه یازیلش کوچوک بر توصیه نامه موجوددر .
کرك مکتوبلر کرك توصیه نامه ، « قصه خوان عوض » ك اولدنجیه یوکسك ادبی تربیه آلمش اولدینی ،
« توارخ و قصص سالفه یه » وقوفی ، عین زمانده ظرافت و بدیهه کولفتی کوسترمکده در [خصوصی
کتبخانه مزده کی نسخه] .

[۴] مثلاً ، یوقازیده بحث ایتدی کمز « هاشمی » نك ترجمه حالی یاز دینی صیراده .

[۵] تاریخ جوری چلبی ، ج ۱ ، ص ۱۰۹ : « و نقاش حسن و چوق یدی رئیس که لطائف
و شیرین کارلرده تقلید ایله موتایی کولدورر عجائب مضحکار ایدیلر که استماع ایدن کران جان تقلا دخی
کوله کوله اولورلردی . بونلره معادل نیجه مقلد و مضحکار مجلسلرینده نشاط بخش ایدزلردی [« تاریخ
جوری چلبی » نامیله باصیلیمش اولان بو تاریخك مؤلفی ، ادرنه لی « عرفی محمود آغا » در ؛ اثرینی

«بوزسالی خواجه عبدالرؤف حکایه سی»، خلق آراسنده «آنا باجی» حکایه سی دیه بویوک برشهرت قازانمشدی [۱]. اونتجی عصرک صوگ سنه لرینه دوغرو استانبولک هرطرفنده قهوه خانلرک جوغالمه سی اوزرینه، بورالرده «قصه خوانلر» ده مذلولاً تضادف ایدیلکه باشلانندی [۲]: «اولیا چلی» نك، اون برنجی عصر تورک حیاتی چوقده رین بروضو حله

۱۱۷۲ ده قلمه آلارق اوچنجی سلطان مصطفی به تقدیم ایتشدیر: خط دستیله محرر بوابکی جلد «مفهوم التواریخ» ی، الیوم ملت کتبخانه سننده در. ادرنه بوستانجی باشیسی سوخته حاجی علی آغانک اوغلی اولوب ۱۱۹۲ ده وفات ایتش وشینجی چلی جامی جوارینه دفن اولومشدر. باقکز: دوقتور رفعت عثمان، ادرنه رهناسی، ۱۰۵.

(۱) مشهور «تاج زاده جعفر چلی» نك اقریاسندن اولوب اصل اسمی «جعفر» در. «سهی» ادرنه لی، «لطیف» ایسه استانبوللی اولدیغنی تصریح ایدرلر. «عاشق چلی» یه کوره جعفر چلی نك همتیله دیوان کاتبی اولارق دائما اونکله همیزم اولمش و نهایت ادرنه ده خاصه خراج امینی ایکن وفات ایتشدیر. «سهی» نك ادرنه لی دیعه سی - او دوری داها ایی بیلمه سی اعتباریله - شایان ترجیحدر. یازدیغنی حکایه نك «کندی زاده طبعی و اختراع خاصی» اولدیغنی سوبله مکده تذکره جیلر منتقددر. موضوعنی بومی حیاتدن آلدیغنی صراحة آکلاشیلان بومهم حکایه نك نسخه سنه مع الاسف تضادف ایدمه دکه ده، آراده بر بعض منظوم پارچه لرده بولوندیغنی «عاشق چلی» نك نمونه اولارق نقل ایتدیکی شو غزلدن آکلایورز:

کرم اولوب اول مهلقا سوز و صدای ساز ایله	باش آجیق چوزدی صاحنی رقصه کیردی نازله
چرخه کیرمش صانه سک خرشید عالم تابدیر	زهره در یا رقص ایدر کوکدن اینوب اغرازله
کبکه رفتار اوکره تیرطاووسه جولان کویستر	عشوه لر تعلیم ایدر پروانه به پرواز ایله
شیوه رفتارله گفتاره کلدی چنک و دف	اوقودی بومقردی آنلر لطیف آوازله
هی مدد یغما به ویردی خانمان صبری	نیلیم ن وحد یا اول دلبر طنازله

«سهی» بو حکایه نك «بین الناس معروف ورندان آراسنده موصوف» اولدیغنی سوبله دیکی کبی؛ «لطیف» ده: «اوصاف زنده خوب تعبیرلری واقوال احوال پیره زنده لطیف تقریرلری واردیر» دیهرک، ماهیتی حقنده آز چوق بر فکر ویریور. هر حالده بو حکایه نك اولدیقه مصنع بر اسانله یازیلقله رار، مؤلفک، اثرنی قولایقله و ذوقله اوقوته بیلیمک ایچون ره آلیست بر طرز تعقیب ایتدیکی آکلاشیلمقه در. اوبله کورونیورکه، خاییده موضوعلردن و ترجمه لردن خوشلا نمادیغنی جهته «هوس نامه» آدلی معروف مثنویسی تماماً محلی حیاتدن آلان «تاج زاده جعفر چلی»، کندی تربیه کرده سی «اولان «وحدی» ییده بالخاصه محلی موضوعلره دوغرو سوق و اماله ایتشدیر [سهی، ۱۱۵؛ لطیف، ۳۵۷؛ عاشق چلی، خصوصی کتبخانه مرده کی نسخه].

[۲] «قهوه طقوز یوز الی حدودنده کیلر ایله رومه کلدکده عظیم انکار اولونوب حرمتنه قتوا ویردیلر. یانیق اولدوغندن غیری دورو جمعیت ایله ایچیلیمه سی فسخیه تشبهدر دیدیلر. ابوالسعود اقدیدن نقل ایدرلرکه کتورن کیلری دلایروب قهوه یوکلربی دکزه غرق ایتدیردی. لکن بو تورکیات مجموعه سی - ۲

کوسترن سیاستنامه سنده ، مداح و قصه خوانلرک عمومی حیاته کی موقعلرینی آکلانان اوقدر بارز صحیفه لر واردرکه ، سرایلرده یتیشن - ترجمه جالری هرناصله مضبوط - برقاج مداحدن بحث ایتمه دن اول ، بو صحیفه لری بورایه نقل ایتمک مجبوریتنده یز .

« اولیا چلبی » بزه ابتدا استانبولده سلطانلرک، وزیرلرک، کبرانک سرایلرنده موجود مداحلردن و اونلر آراسنده کندی مسلک لرینک منشای حقنده موجود غننه لر دن بحث اییدیور : [اصناف مداحان سلطان و وزرا و اعیان . - سکسان عدددر . بو طائفه تحت روانلر اوزرنده اللرنده چوکان بللرنده مجموعه لر اولوب فصاحت و بلاغت اوزره قصه خوان اولارق عبور ایدرلر . پیرلری « صهیبرومی » درکه حضرت رسالتک مداحیدر . بو ذات زمان جهاتده « عنترنامه » اوقوردی . بعده « حمزه نامه » پی تنظیم ایتدیلر . هجرتک ایکوز آلتش بر سنه سنده « ابوالمالی » بو تألیفه آب و تاب و یروب آلتش جلد ایتدی . مداحان روم بو آلتش جلدی فهرست اتخاذ ایدهرک اوچیوز آلتش جلد حمزه نامه یامشلردر . « صهیبرومی » حضور نبویه احد ، مکه ، بدر ، حنین غزالرینی اوقودقجه ، حضرت رسالت کسب فخر ایدهرک صهیبه احسانلر ایدردی . صهیبر حقنده

منعلر و شدتلر مقید اولمایوب ویریلن فتوالر وسویله ن سوزلر خلقت قولاغنه کیرمیوب یر یر قهوه خانهلر آجیلوب عظیم شوق ورغبت ایله بر یره کلوب ایتدیلر . خصوصاً کبف اربابی کیفلرینی تقویت ایدر حیات بخش برحالت اولقله بر فنیجان اوغورینه جان ویرمک قتلرنده جائز اولدی . آنلر زمانندن صوکر اکلن مفتیلر جوازی ایله افتا ایدوب بستان زاده مرحوم بر مفصل ومنظوم فتوا ویردی . قهوه خانهلر کاه منع وکاه رخصت ایله برقاج سنه بومنوال اوزره سوروندی . بیک تاریخنندن صوکر انکار اولونمهدن قالدی . هر یرده رایکان ایمیلوب هر سوقاق باشنده بر قهوه خاه آجیلدی . قصه خوانلر وچنکیلر ایله خلق ایشدن کوچدن قالوب کار و کسب معطل اولدیفندن غیری پادشاهدن کدایه وارنجه خلق بربرینی کسوب بییمکله اکلنورلردی . مرحوم غازی سلطان مراد خان ۱۰۴۲ اواخرنده بو احواله واقف اولوب خلقه شفقت ونصیحت یوزندن عموماً ممالک محروسه ده واقع قهوه خانهلر بوزولوب من بعد آخیلمانه دیو فرمان ایتدیلر . اول زماندن بری دارالسلطنه قهوه خانهلری قلب نادان کبی ویراندر . کیرو آجیلور امیدیه بر زمان اصحابی بوزمایوب قاپامشلر ایدی . صوکر اکثری بلکه جله سی بوزولوب غیری دکان یاپیلدی . لکن استانبولدن غیری شهر وقصبه لرده کالاول آجیلوب ایمیلبور » [کاتب چلبی ، میزانالحق ، ۱۲۸۰ طبعی ، ص ۴ - ۴۷] . قهوه نث و قهوه خانهلرک تاریخچه سی حقنده مفصل معلومات آلتق ایچون « آره ندونق » ک « اسلام آنسیقلو پیدسی » نه یازدیغی « قهوه » ماده سنه باقیکنز . بزده مملکت مزده قهوه و قهوه خانهلر حقنده یاقینده کوچوک بر تدقیقنامه نشر ایتمک امیدنده یز .

«فردوس الاخبار» ده. «اول من یستی..» حدیث شریفی روایت بو یورولمشدرکه، معناسی، قیامت کوننده حوص کوژدن اولاه صهب رومی ایچر دیمکدر. یوز اون یاشنده وفات ایشدر. قبری سیواس شهرینک جانب شرقیسنده یالچین بر قایا اوزرنده کی آستانه عظیم ایچنده در. حضور نبویه کمرخی حضرت علی باغلامشدر» [۱].

ینه عین سیاح «بروسه» و «ارضروم» قهوه خانهلریله «ملاطیه» مسیادلرندن بحث ایدرکن، «مداح - قصه خوان» لرك خلق آراسنده کی موقعلرینی، حکایهلرینک موضوع و ماهیتی کوسترن شو تفصیلاتی ویرمکده در: [بروسه نك یتش بش قدر قهوه خانه سی واردر. مطربان خوانندگان یومیه او چ دفعه حسین بیقرا فصلاری ایدرلر. هر قهوه خانه ده غزلخوانلر واردرکه انسانی مست ایدرلر. سرچشمه مداحانی «قربانی علیسی حمزه» نامنده بر یکانه عصر ایدی. مداح «شریف چلی» شهنامه فردوسی اوقونجه فردوس ملکترینی حیران ایدردی. قصه خوان «حرشنه محمود»، «قارافروز»، «تیره لی علی بك»، «اباسلم تبرداری» اوقومه ده کویا صاحب سیروسی ایدیلر. قهوه لرینک اولوسی اولو جامع دیننده کی امیر قهوه سیدر. کان اعیان مزین و منقش بر قهوه اولوب محبوب جهان رقاصاری واردر. قهوه اولو جامع دیننده اولدیغندن مؤذن حی علی الصلوة دینجه قهوه ده کیسه قالماز. هپسی جامعه کیدرلر. بروسه اهاالبسی غایت مصلیدر. قهوه لری برر مکتب عرفاندر؛

[۱] اولیا چلی سیاحتنامه سی، ج ۱، ص ۵۲. — اولیا چلی آیرنجه سیواسدن بحث یتدیکی صیراده، «صهب» لک تره سی و منقبه لری حقنده معلومات ویرمکده در: اوکا کوره آدی «عبدالوهاب غازی» در؛ حضرت علی کمرخی باغلامش و بوتون دباغله پیر اولمشدر: «حضرت عصرنده بوصهب اولیه ماهر برشاعر و مداح رسول و غزوات حضرت حمزه اولوب اشتهار ایتش. زماننده آنکله مباحثه علم ایتکه و امتحان فن شعر اولغه امر والتیس و حسان و رضوی بلخی بیله قادر دکلدردی. حضرت رسول حضورنده وجه اصحاب کزین آراسنده قصه خوانلق ایدوب جمله مداخلک سلسله سی آکا منتهی بولونمشدر. . . . امویلر خیس ولیم اولدقلرندن آنلر ایله الفت ایده میوب عالم سیاحته دوشدی. حتی یزید پلید زماننده دشت کر بلاده امام حسین طرفنده بولونوب اول حادثه برملالدن داغ درون حاصل ایده رک بهریمه فرار ایتش و اوراده دخی قرار ایده میوب دیار عجمده خیلی کزه رک آخر وطن اصلیمی اولان سیواس شهرینه کلوب حالا قبری ارلان قایا اوزرنده بر عازقدیم ایچره خلقدن مزویانه طاعت و عبادت ایله مشغول ایکن بعضیلر «قیصر رومک قیزی آکا و اول دخی قیزه محبت ایده رک برتد اولدی دیرلر». حاشا ثم حاشا. . . اول حوالیده نیچلرین اسلامه کتیروب و کامل یوز اون سنه معمر اولوب نیچه مجتهدین بو ذاتدن و «بابارتق هندی» دن مسائل شرعیه اخذ ایتشدر» [اولیا چلی، ج ۳، ص ۲۰۶ - ۲۰۷].

شرفیلر قهوه‌سی، سردار قهوه‌سی، جین مؤذن قهوه‌سی مشهورلیدر . . . ارضرومده ارباب معارفک اکلنجه‌سی مداح حمزه باصفا «قصاب قورد»، شب‌باز و خیالباز «قندیلی اوغلی»، دیاربکرلی یحیی‌شا کردی خواننده «ویسی چلی» الک مشهور اهل معرفت‌لیدر . . . یو مسیره‌نک هرکوشه‌سنده کونا کون صحتلر اولور . کیمی مباحثه علم ایدر ، کیمی ادبیات و اشعار او قور ، کیمی مداح و قصه خوانلری دیکلر، کیمی مقلد و مضحک‌لره اکلنور . کیمی ساز و کیمی سوز ایله طرف طرف حسین بیقرا فصللری ایدرلرکه، وصفنده لسان قاصدر «[۱]» .

اون رنجی عصرده قهوه‌خانه‌لرده «مداح - قصه خوانلر»ک ناصل چوغالدیفنی کوسترمک - و اولیا چلی ایله کاتب چلبینک افاده‌لرینی تأیید ایتمک اوزره - «کلدسته ریاض عرفان»ده موجود بر فقره پک معینداردر: هجری ۱۰۲۵ سنه‌سنده «رازی» افندینک بروسه قاضیلغی اثناسنده قهوه‌خانه‌لرده مداحلر پک چوغالمش ؛ برکون بروسه‌لی شاعر «خیلی احمدچلی» قهوه‌خانه‌ده اوتورورکن، مداح «بدیع و قاسم» حکایه‌سنی آکلاتیورمش ؛ قهوه خلقی، حکایه‌نی اولیه صمیمی بر علاقه‌یله دیکلیوزلرملش که، بر قسم «بدیع» ی دیکر قسم‌ده «قاسم» ی ترجیح ایدوب، کندی قهرمانلرینک آدی آکیلدقچه نعره ووزیورلرملش . «خیلی چلی»ده قاسمک طرفدارلری میاننده اولوب اپی جوش و خروش کوسترملش . مخالف طرفدن «صاچاقچی زاده» آدی یاوه‌کو بر حکایه‌جی ، کوزنده معلولیت بولونان شاعره اکلنمک ایچون «هانکی کوزکزه کوردیکیز؟» دییه تعریض ایدنجه ، زاواللی شاعره اختیار ی الدن کیده‌رک ایکی خنچر ضربه‌سیله حریفی اولدورملش . مؤخرآء احمد پاشانک مشهور «طوته‌لم ایکی الی قانده ایش قانی کرم» مصراعنی تضمین و تخمیس ایده‌رک «رازی افندی»یه تقدیم ایتمک صورتیه جزادن قورتولان حدید شاعره [۲] بوماجراسی، هراعتبار ایله پک

[۱] اولیا چلی ، ج ۲ ، ص ۲۵ ، ۲۱۵ ؛ ج ۴ ، ص ۱۸

[۲] «خیلی بک» سپاهی زمره‌سندن ابراهیم بکک مخدومی اولوب بروسه‌ده طوغمش وعاصمی محمد افندیدن او قودقدن صوکر اباپاسنک مسلکته کیرمشدی . رازی افندینک همتیه بو بادره‌دن قورتولدقدن صوکر استانبوله کیتمش و بعض کبرایه حلول ایله سپاه کاتبی اولمشدی ؛ ۱۰۴۰ ده خسرو پاشا ایله بغداد سفیرینه کیده‌رک شهید اولمش و «امام اعظم» جوارینه دفن اولونمشدر . بر نعتنک صوکننده کی «دویمایه جان ضعیفم سکران موتی» اولهیم نوش ایدیچک جام سکران «تغیسی بو صورتله حاصل اولمشدی . بغداد سفیرینه کیده‌رکن سویله‌دیکی «بزمه عزم رزم فتح بغداد

معنیدارد. کورولورکه «مداح - قصه خوانلر» یالکز سیرلرده، کبراحخافلنده دکل، خلقک هر صنفی آراسنده بویوک بررغبته مظهر اولیوردی. مملکتک هر طرفنده عصرلردن بری برچوق دکرلی مداحلر یتیشدیکی، حتی برچوق - غنلی حیاته عائد - حکایه لر ایجاد ونقل ایدلدیکی حالده، مع الاسف بوکون بونلردن همان هیچ برشی قلامش [۱]، بوتون تدقیقاتمه رغماً، اسکی تاریخ و تراجم کتابلر مزده شهنامه خوان و مداح اولارق طوطی طوطی اوچ بش اسممه تصادف ایدیله بیلمشدر. آنجاق شعرا سلسله سنه داخل اولق صورتیه اسملری و ترجمه حالاری بودرجه مضبوط قالا بیلمش اولان بو ذوانک حکایه لرندن ده، مع الاسف، اورته ده هیچ برشی موجود دکل کبیدر.

۴

ساخته برتصوف کسوه سی آلتنده صاقلانه رق کر امترطاسلایان سوقاق شیخلرینه اینانه حق قدر صافدل و عقلنجه «وحدت وجود» مسلکنه قائل اولان اوچنجی «سلطان مراد»، مقلد و مضحکله، قصه خوان و مداحلره پک زیاده مراقلیدی. کندیسندن بحث ایدن بوتون مورخلر، اونک بومراقی کمال اهمیتله قید ایتشلردر [۲]. ایشه، بلکه بو سایه ده درکه بو

ایله بن کسون. غزا اجرین شهادت رتبه سن یاد ایله بن کسون «مطلعی غزلی، بسیط اولقله برابر چوق صمیمی در. وفاته «جوری» شو تاریخی سویله مشدر:

اولوب لب تشنه «خیلی» کربلا ده خون اعدایه شهادت شریتن نوش ایلیوب کام دان بولدی
بو مامکاه فاییدن گذر ایتدکه تازینخن دیدی هاتق بقایه کوچدی خیلی مزلن بولدی
بلیغ: «مرحوم مزبور بر شاعر پاک لهجه سلیس الادا، بی تکلفانه مضمون پرورلکده عذیم
المثل و بی همتا ایدی، طرزنده تقدیرانده بولونیورکه، ایچه مبالغه لیدر. فضله تفصیلات ایچون [کلدسته،
ص ۴۶۳ - ۴۶۷].

[۱] برطاقم اسکی مجموعه لرده بعضاً بوکي محلی حکایه لره تصادف ایدیلر سه ده. چوق نادر در. عزیز استاد مز ولدجلی افندیکنک خصوصی مجموعه لرنده بوتورلو بعض حکایه لره تصادف ایتدیکی خاطر لایورم.
[۲] «... اکثر ایامده ممالک محروسه ده و ممالک عرب و عجمده اولان خوش الحان و نغمه کداز و سازندکان ممتاز و شیرین کفتار قصه خوان و ارباب لهو علی طریق المناوبه داخل مجلس هایونلری اولوب اظهار شطارت و مهارت اتمه لرله الطاف کریمانه لرندن آووج آووج آلتون احسانیه خندان اولورلردی. حتی مسخره نک بری شطارت و مهارتن تمام ایدوب پادشاه انعام ایدمکی محله یوق خنکارم، بوکون بن آلتون ایسته مم، یوزدکنک ایسته رم دیدی. سبی سؤال اولوندقده، هله الی دکنک و ورك، سوکرا سؤال بویورک دینجه، و وورولسون دیو فرمان اولوندی. چون دکنک

دورده سرایده « شهنامه خوانلق » ایدن شاعر شروانی « نطقی » ی [۱] ، و « مداح اکلنجه » ی بیلورز . حتی « بروسه لی بلیغ » ، بو مداح ایله شاعر بروسه لی « جنانی » آره سنده کچن پک تحف برماجرا یی آکلاتیور: بو روایت کوره حکمدار « اکلنجه » نک مضبوطی اولان حکایه لری مکرراً دیکله یه دیکله یه صیقلمش ؛ قریحه سندن یکی حکایه لر ابداع ایده بیله نیک بر شاعر بولوب اوکا بر حکایه مجموعه سی ترتیب ایتدیرله سنی ندیملرینه امر ایتیش ؛ اونلرده شاعر « جنانی » یی بو ایشه مأمور ایله مشلر . بو حکایه مجموعه سی دوغرودن دوغرویه حکمداره تقدیم ایدیله چکی جهته ، تذهینه اعتنا ایدیلکده ایتیش . مسئله یی هرناصله دویان « اکلنجه » ، هم زاواللی شاعره فنا بر اوپون اوینامق همده سرایده کی موقعی صاعلاملاق ایچون تذهیبی ایله ایشی اویدورر و « جنانی » نک بو یکی حکایه لری برر بر حکمداره نقل ایدر . نائل اولاجنی جائزه خولیا سیله اثرینی بر آن اول اکاله چالیشان و « اکلنجه » نک دیسه سندن بی خبر اولان زاواللی شاعر ، نهایت اثرینی اکیال و تقدیم ایله رسده ، بونلری وقیله اکلنجه دن برر برر دیکله مش اولان حکمدارک بویوک بر احسانی کوره من [۲] .

اللی اولدی . طورک بر اورتاغم واردر ، الیسین دخی آکا وورک ، دیدی . اورتاغک کیمدر دینلکده ، بریوستانچیدرکه سزدن آلدیم انعام واحسانک سنی بن کتوردم دیو نصفی آلدن آلور ، هر آلدیم احسانه اورتاقدر ، بو کونکی دکنکک نصفی دخی انکدر ، دیدکده ، پادشاه حضرتلری بو لطیفه دن غایت حظ ایدوب فرمان ایدوب بوستانچی بی کتیردیلر و اللی دکنک دخی و وردیلر ، ومن بعد مسخره لدن ننه آلتاسون دیو محکم تنیه ایله دی . » [ساخته جوری عرفی تاریخی ، ج ۱ ، ص ۱۲۷ - ۱۲۸] . مراد نائیک بو مراقی سائر تاریخی منبعلرده تأیید ایدر . دها شهزاده لکنده مغنیاده خلوتیه رجالدن قسطنونیلی شعبان افندی خلفاسندن امی وشارلاتان « شیخ شجاع » ه انتساب ایتشدی [شقایق ذیلی ، ص ۳۶۴]

[۱] « نطقی : هلال وجودی افق ولایت شرواندن ظاهر و عیان اولمشدر ... قصه خوانلقده نادره زمان و شهره دوران اولق تقریری ایله نظر اکسیر اثر سلطان جهان فرمانفرمای زمین و زمان حضرت مراد خاله مغبوط و محمود اقران اولق مرتبه سنه نائل اولمشدی . حالا شکرستان مجلس شاه جهانده شکر مکرر لطف واحسانیه نطق فصیح برطوطی شیرین زبآن وکلستان صحبت سلطان زمانده کل صدرک انعام فراوانی شوقیه اداسی ملیح بربلبل هزار دستاندرد . بی نوع انسانک مابه الامتیازی نطق در دیو طوطی طبعی دایما کویا اولوب بلبل طبع هزار دستانی حالتجه نغمه سرادر » [حسن چلی تذکره سی ، خصوصی کتبخانه مرده کی نسخه] .

[۲] کلدسته ریاض عرفان ، ص ۴۵۹ : « غضنفر آغانام باب السعاده آغاسی حالتیه مرحمت ایدوب جزئی احسانه تطیب ایتشدرد . دارالسعاده آغاسنه تخصیص ایدوب یازدقاری غلطدر . زیرا اول وقتده قانی آغالرندن غیری اولمایوب سلطان سلیمان مرحوم هصرنده ظهور ایتدی . »

«ذیل شقایق» مؤلفی «عطایی»، بو واقعه‌یی بوندن براز داها فرقلی اولارق آکلاتیرکه ، «جنانی» نك داها بو حکایه مجموعه‌سی تنظیمدن اول حکمداره انتساب ایتش اولدیغنی کومسترن او پارچه، شه‌سزداها شایان اعتماددر: «سلطان مراده بدایع آثار عرض ایلده‌کده مظهر جواثر بی‌شمار اولوب اول بایده کی غریب و عجیب وادیلردن سوز قویاره‌شدر. کاهی خانه ویراندن شکایت ایدوب احسانه بهانه ، کاهی ذخیره فقداغی حکایت قیلوب رجای بهای ترخانه ایدردی . کاهی اولاد و عیال ایچون تمنای جهاز ، کاهی بر احمق خدمتکاری ایلده سرگذشتی بیانده تحریک خامه لطائف پرداز ایدوب انواع مضحکات و طرفه طرفه حکایات انشا ایلردی . مرویدرکه سلطان مراد خان تواریح و آثار ونوادر اخبار استماعنه مائل اولمقله امر ایدرلرکه ناشنیده حکایات ایلده بر مجموعه خاطر فریب جمع و ترتیب ایلده لیلی اشتهاد کنمکه قابل عبر و عجایبی مشتمل اول . جنانی چلی دخی مجموعه خزانه حافظه‌سی اولان نوادری در چ ایدوب کتابی اتمام ایتدکده «بدایع الآثار» دیونام وضع ایدوب برکاتب خوشنویسه یازدیرر، وجدول ایچون مذهبه ویرر . قصه خوان شاه جهان اولان «درویش اکلنجه» بو قصه دن آگاه اولوب مذهبه ایلده آشنا اولور؛ وهر جزو که جدول ایچون کلور، بتمامها حکایاتی حفظ ایدوب حضور پادشاهیده نقل ایدر . بو و تیره اوزره نقل حکایاتی تمام اولدقده کتاب دخی حلیه ختام بولوب حضور پادشاهی‌یه عرض اولونور. جنانی درد مند جواثر بیکران امیدیلده باب عالیده نکران ایکن پادشاه عالیجاه نگاه افکن صفحات کتاب اولدقده ، بز ناشنیده حکایات ایسته‌دک ، بو خود بزم اکلنجه نك مثلرندن آنجاق ، دیوالفتات بو یور مزلر . قاپی آغاسی غضنفر آغا جزئی احسانله خاطرینی تطیب ایدوب ، اکلنجه نك تکرله مه‌لرینه خلعت انشا ایلده رونق ویرمشسکز واول جواهر غلطانی سلک عبارته چکوب خیلی زحمته کیرمشسکز دیدکده ، جنانی منفعل اولوب یمینلر ایدر . بالاخره مذهبه غدری عیان و یونقش غریب دیلبرده داستان اولور» [۱] .

بروسه‌لی محمد افندی اسمنده برینک اوغلی اولوب بروسه‌ده مرادیه جوارنده طوغان «مصطفی جنانی» ، «معلم زاده افندی» دن ملازم اولارق اونک استانبول قاضیلغنده کتابت و نیابتنده بولونمش و آناتولی قاضی عسکرلکی زماننده کندیسنه «قره‌سی» ویریلشیدی . قرق آچقه ایلده مدرسه دن معزول ایکن ۱۰۰۳ محرمنده «مولانا محی‌الدین» رینه بروسه‌ده عوض پاشا

مدرس سلکته تعیین ایدیلدی؛ و ۱۰۰۴ محرم‌مده وفات ایدهرک حمزه بك مزارلغه دفن اولوندی. اوچ لسان اوزره انشاد شعره مقتدر برشاعرو قیمتلی برمنشی اولارق طانید یغمز «جنانی» نك، کندی خطیله محرر مفصل دیوانی کوردیکی سویله یین «بلیغ»، اونك آیریجه «مخزن الاسرار»، «ریاض الجنان» و «جلاء القلوب» عنوانلی مثنویلرندن ده بحث ایدر. «آذری چلبی» مشهور «نقش خیال» مثنویسنی یازمغه باشلادیغی صیراده، «جنانی» ده «ریاض الجنان» ی یازمرق ۹۹۵ ده تماملامش وسلطان مراد ثانیله تقدیمله جائزه لر آلمشدی [۱]. «جلاء القلوب» ك سبب تألیفی ایسه، دورك مشهور کوزه لرلرندن «سراج زاده شاه محمد» اولمشدی [۲]. ادبی حکملرنده اکثریتله مصیب اولان تذکره جی «ریاضی»، «تخمیس وتسدیس لری حقنده بالخاصه بیان تقدیرات ایدر [۳]. اپی شیشمان وصاغ کوزی معلول اولمقله.

[۱] شقایق ذیلی، فذلکه، کلدسته.

[۲] کلدسته، ص ۴۵۷.

[۳] ریاضی تذکره سی، خصوصی کتبخانه مزده کی نسخه. «حسن چلبی» دخی شو طرزده. تقدیرانده بولونیور: «حقا که مرایای فضل و کمال، مقابل ضمیر بی مثالی اولمقله صور نقوش علوم دایما ملحوظ و منظوری اولوب و دیده دوربیننه عین القین اولان اشکال مسائل مشکله هر آن محفوظی اولوب. قطعا مهجوری دکدر. کستان جنانی ریا حین معارف ایله ترین ایدوب حورالعین لطائفدن پرتمکین اولدیغندن غیر اشعاری دخی مرتبه قبوله قرین و نامزد مدح و تحسین اولمشدر». نوعی زاده عطایی، شعر و انشاسی حقنده دها تقی رکار داورانیور: «مرحوم مزبور فضائل کثیره ایله مشهور، السنه ثلثه ده نظم و نثره قادر، بی نظیر منشی و خوب شاعر، علوم عربیه دن حصه مند، معارف جزویه ایله شهره مند، خوش طبع و صافی فؤاد، شوخ مشرب و درویش نهاد ایدی. منظوم و منثور برقاچ کتابی و عربی و فارسی و ترکی اشعار روانصابی واردر. جمله دن مخزن بحرنده «ریاض الجنان» نامنه مثنویسی خیلی خوش آئینده و کشاده نظمدر؛ ۹۹۵ تاریخنده تمام ایلوب امضا ایچون والد مرحومه کوندردکده ورقه نیازه بو قطعه ایله عنوان طراز اولمشدی:

ای که درجنس بشر ذات تو مفرد نوعیست	متفق کشته بفضل همه از باب هنر
رتبه فضل تو فصلیست ممیز لیکن	نه بحدی که تصور کند افراد بشر
مرحوم دخی صحیفه جوانماده بو گونه تحریک کمیت خامه ایتمشدری:	
چون آن کلدسته باغ جنانی	نهال سبزه زار زندگانی
کل نوباوه باغ فصاحت	مروق باده از بزم جنت
رسید از صوب آن دانا و عارف	بدست این خریدار معارف
چوداد از نظم فردوسی نشام	زلطفش باغ جنت شد جنانم
کهی بر دیده کریان نهادم	کهی بر سینه که ر جان نهادم
مشام جان شد از بویش معطر	بهر از نقش دلجویش منور

برابر، چوق خفیف روحلی، خوش صحبت، ظریف ونکته دان ایدی؛ «شقایق ذیلی» نده بر طاقم لطیفه لری مقیددرکه [۱]، اونلردن، براز دالقاووق روحلی، وهر حالده فضله آچ کوزلو بر آدام

چنین نقش بدیع و طرز نادر ز نقاشان چین نمود ظاهر
 زهی لطف زهی لذت زهی آب زهی سور زهی حالت زهی تاب
 بیخشد مثنوی را لذت نو بیوشد معنوی را کسوت نو
 جو معنی یش بصورت جلوه کرشد کلام ناظران لله درشد

[۱] « بهاء الدین زاده مرحومک مخدوم کریمی عبدالله چلی که والد ماجد لریه خلقتده هرنک و فضل و کالده ابن سمین ایله دنکادنک ایدی. جنانی چلی عادت. مآلوفه سی اوزره. جامه رجاسنه اجاله کت خامه ایدوب (بیت) بر عجب بحث ایدی دون کیجه ارباب هنر . بوبله بحثی کورمدی جنس ملک نوع بشر (نثر) مطلبی ایله منظومه کوه نظامه بو مضمونه التیام ویریرکه ، حضرت مخدوم ایله سمندره مایینمزی یاران فرقدن عاجز اولوب بالاخره تراعه فیصل ویرمک ایچون بو وجه اوزره قرار ویریلدی که احدهما آخرک لباسی کیوب بو طریقه تفاوت قنغی طرفده ایسه ظاهر اوله . بوقتیرده جامه مکرر دکلدیرکه بریسی ارسال ایده وز. جانب مخدومدن ارسال متین اولمغین رجا اولنورکه یارانی بو. دغدغه دن تخلیص بویورملر . بو لطیفه احسانه بهانه اولوب مخدوم مکرمت مأب بر فاخر صوف ایله ی منظوم جواب کوندیرمه شل ایدی . جنانی چلی اول خلعت ایله قناعت ایتیوب مکرر احسان رجاسنه بو قطعه یی وسیله تمنی ایتشدی :

اولمادی کوندیریلن صوفه تم سلطانم بزده سزدن سمن آرتوقلغنه کلدی وقوف
 شبه من والد ماجدده قالوبدر شیمدی آنلرک صوفی دخی اولماز ایسه طالع یوف

(نثر) مرحومک بو کونه لطافتنه نهایت وشو خلغنه حدوغایت یوقدر ؛ بر کون کفهلی حسین چلی که مجلس عرفانک زخی وضعف بصرده مولانا ناک غینی ایدی ، صحبت اوزره ایکن خاروخاشاک روز کاردن چشمه غبار اصابت ایدوب جنانی چلیدن اخراج رجا ایلدکده ، فحص عظیم وتقید بیشاردن صوکر ا جواب ویریرکه : « بنم سلطانم ، تفحص وتجسسده دقیقه فوت ایتیوب چوق سعی ایله دم ، لکن نه کوز وار نه چوب » [شقایق ذیلی ، ص ۳۹۷] فی الحقیقه « کفوی حسین چلی » ایله دوستقلری پک صمیمی ایدی ؛ حتی « رازنامه » سنده جنانی حقنده شو حرارتلی طرزده بیان تقدیرات ایدیور : « منبع الفضایل ، مقبول الافاضل ، قو ارباب طبعک یار جانی ، معارف کافی مولانا جنانی افندی که طبع پاک و ذهن دراکی انواع فنون و علوم کونا کونه شامل ، خصوصا فن بلاغته طرف اعلایه ومرتبه قصوایه واصلدر ؛ کفتارنده بر سوز وارددرکه خسرو کورسه پیروک ایدردی ، الفاظنده اولان عذوبتی خواجه حافظ یاد ایتسه کندی اشعاری یادندن کیدردی ، نازک ادالرن حسان کوش ایتسه استحسان ایدردی ، خیالاتنه کمال عارف اولسه کندی نقصانه معترف اولوردی . اوضاع واطواری شائیه تکلفدن عاری، قلبی ساده وطبعی کشاده، فانی مشرب بر مرد آزادده در . اول دکلو مناقب وآثار و لطایف اخبار ونوادیر پیشمار استحضار ایتشدیرکه ، کفتاره کسه لیل ونهار شویله تکراره محتاج اولماز ؛ وطول صحبتندن طبیعته ملال کلز . وبالجمله مصاحبتی غدا ی روح وانوکه کچن اوقاتک هر دمی بر عمر نوحدر . فقیر جامع الحروف جمع تقالآت اتمک ائنانسنده کاه ویکاه شرف صحبتلریله مفتتم اولوب ... » [دارالفنون کتبخانه سی یازمه لری، ۱۱۷۱ نومروده] .

اولدینی استدلال ایدیلور . وفاتنه « هاشمی » نك كوزهل بر منظومه سی وارد [۱] .
 « جنانی » نك یوقاریده موضوع بحث اولان بو « بدایع الآثار » آدلی حکایه مجموعه سی حقنده
 شیمدی یه قدر هیچ بر معلومات یوقدر: حتی « کاتب چلبی » بیله بواثری کورمه مشدر [۲] .
 خصوصی کتبخانه مزده « جنانی » طرفندن جمع وتالیف ایدیلش بر حکایه مجموعه سی موجود
 ایسه ده ، بونک نه باشنده نه ده . صوکنده اثره « بدایع الآثار » نامی ویریلدیکنه دائر بر قید
 یوقدر . کتابك مراد ثالثه تقدیم ایدیلدیکنه دائره صریح بر شینه تصادف ایدیلور ؛ یالکز
 الك صوکنده « شاه ایکن درویشلره مائل اولان ، حکمدارک دوام عمر وعافیتی حقنده کوچوک
 بر مشوی وارد . مؤلف کندی آدینی ده بردفعه بومشویسنده [۳] ، برده کتابك صوکنه
 بعض غرایب اموری محتوی اولق اوزره بالخاصه علاوه ایتدیکی فصلك مقدمه سنده ذکر

[۱] « کلدسته » ده کرک بومظومه ، کرک بوندن باشقا « تیری » ایله « سیرکه زاده مصلی چلبی » نك .
 دیگر ایکی وفات تاریخی مندرجدر . « هاشمی » ده - « نوعی » نك یوقاریده ذکر ایتدیکنز تقریضنده
 اولدینی وجهله - اونک « قصه خوان وقصه نویس » اولدینی ایما ایتک ایچون « فردوسی » یه تشبیه ایتشدن :

بلند الفاظه فردوسی نانی جنانی کیم بولونماز شعر وانشاده آئنده مانندی برکامل
 اولوب کسب کمال ومعرفته کونکی مشهور کایله علومك اولشیدی لنه واصل
 قیلوب قطع قعاق ناکهان بو دهر فائیدن طونوب یوز عالم عقابه آخر باغلا دی محمل
 ایشیدوب انتقال هاشمی داعی دیدی تاریخ جنانی ایلیه کلزار عدنه واریجی منزل

[۲] کشف الظنونده بواثردن بحث یوقدر . بروسلی طاهر یکه ، « ریاض الجنان » دن بر نسخه نك .
 آیا صوفیه کتبخانه سنده بولوندیغی سوله مکله برابر ، « جنانی » نك ، مرتب دیوانندن باشقا ، « مخزن
 الاسرار » ، « بدایع الآثار » ، « جلاء القلوب » آدلی اثرلر ندرده بحث ایدیورکه ، بو تفصیلات
 عیناً « کلدسته » دن آلمشدر ؛ یالکز ، بو اوج اثرکده « رومان طرزنده بر مجموعه » اولدینی
 سوله مکله [عثمانلی مؤلفلری ، ج ۲ ، ص ۱۲۵] مؤلف هر حالده آلدانیور ؛ صوکر ، « جنانی » نك
 « مخزن الاسرار » نامیه اثر یازدیغی ادعای ده « کلدسته » نك طبعنده کی بریا کیشلقدن ایلری کلیور :
 بومن « مخزن الاسرار بحر ندره ریاض الجنان » طرزنده قصصیح اولونمق ایجاب ایدرکه ، بوضورتله
 شقایق ذیلده ده توافق ایتش اولور .

[۳] چو حسن خلقه اول شاه کامل اولدر شاه ایکن درویشه مائل
 ایدوب پس همت درویشی رهبر ایرشدر منزل مقصودم یکسر
 قیلوب اعوان وانصار یله دلشاد همیشه خاندان ایله آباد
 دخی اولکم اوقوب بو کتابی بیله آنک ننددر فصلی وبائی
 قیلوب بر فاتحه یله روحی یاد جنانی نك روان ایلیه شاد

ایدیئور [۱]. اورتہ حجمده ۲۱۲ ورقدن مرکب اولان بوکتابده کی حکایه لر ، موضوع اعتباریلہ مختلفدر : قارا و دکر جنکلیرنہ ، قادین فتنہ لیرنہ ، جادیلرہ ، جنلرہ ، طلسملرہ ، هاند کوچوک کوچوک حکایه لر ... اثرک اصل اہمیتی ، یازیلی عرب وعجم منابع قدیمہ سندن مأخوذ حکایه لرک پک آز اولماسنہ مقابل ، آناتولی وروم ایلی حیاتی کوسترن اورینال حکایه لرک چوقلنی ، و اونجی عصرک خلق حیاتی بوتون صمیمیتی ، بوتون قوستوملری و دہ قورلریلہ یاشانہ بیلیمہ سی دولایسیلہ در . میخانہ و مسیرہ عالملری ، باصقین صحنہ لری ، کروان حیاتی ، کی یوجلینگی ، خلاصہ او عصر حیاتنک هرکوشه سی بو حکایه لرده جانلی بر صورتہ کوزہ چاربارکہ ، بوجنس تاریخی وثیقہ لرک ندرتی اعتباریلہ «جنانی» نک کتابنک اہمیتی برقائداھا آرتار . اساساً ، مؤلف ، کتابنک بو خصوصیتی حائر اولماسنہ بالخاصہ اعتنا ایتش و عرب وعجم کتابلرندن مأخوذ اسکی برچوق حکایہ کتابلرندن تماماً فرقلی اولماسنہ چالیشمشدر [۲]. اثرک زمان تالیفہ کلنجه ، ایچندہ ۹۹۸ رجبندہ کی بعض حادثاتدن بحث ایدیلدیکنہ نظراً ، بتاریخن داهاصوکر یازیش اولماسی ، یعنی مؤلفک صوک محصول حیاتی بولونماسی محتملدر [۳]. بزم فکر مزہ کورہ ، «عطائی» و «بلیغ» ک بحث ایتدکری

[۱] « مصنف رسالہ و مؤلف مقالہ واثق لطف ربانی مصطفی بن محمد الشہیر بالجنانی اوصلہ اللہ الی غایۃ الامانی وقتاکہ کتاب مستطابی جمع وتصنیف ایدوب اتمامہ قریب اولدی ، مراد ایدندی کہ جزؤ آخری مسموعی اولان بعض غرایبات امور الیہ ختم ایدوب اولدخی تئمہ داعیۃ تشخیز خاطر اولو . اول جلدہ دندرکہ محیۃ غلطہ توابعندن اولان قاسم یاشادہ متمکن اولوب بو حقیر بر قصیرہ قدیم الایامدن یار ناکزیر اولان منلا شانی حکایہ ایدرکہ . . . الخ » [ورق ۲۰۷]

[۲] مقدمہ ده کی شو افادہ بو تمایلی صراحۃً کوسترمکده در : « لکن مؤلفان تواریخ عالم و مصنفان حکایات عرب وعجم کتب عدیدہ ده تطبیق اخبارہ بسط مقال و مجلدات متعددہ ده تعبیراسارده صرف آتمکده نادیدہ حکایت و ناشنیدہ روایت قللیوب غیر مکرر حکایۃ نادر الوجود نایاب ومفقود مثابہ سندن اولمشدر (بیت) مکرر کرچه سحر آمیز باشد . طبیعت را ملال انکیز باشد (نثر) آکا بناءً بوداعی فقیر وحقیر کثیر التقصیر مراد ایدندم کہ بو بایدہ برکتاب مستطاب ورسالہ بلاغت انتساب ترتیب واتخاب ایدوب آندہ حکایات واقعات وروایات نادرۃ النکاتدن مکروحیلہ زنان واحوال جنک و حرب مردان و عجایب امور وغرایب نزدیک و دور وبالجملہ طباع و صدور استاعندن مسرت و حبور تحصیل الیہ بن مراددن بعضی رقم زدۃ کلک کهربار ونکاشتۃ خامۃ بلاغت شعار قیلنوب سبب تفریح جان وموجب ترویج جنان واقع اولہ واثانی تحریر وتضاعیف وتطبیق وتقریرندہ سهل المأخذ اولمچون حسب المیسور والمقدور تکلفات صنعت انشادن دور ومهجور قیلندی . . . الخ » [ورق ۱] .

[۳] « طقوز یوز طقسان سکر سنہ سی رجب المرجبندہ بر اہل علم واعظ آیاصوفیہ ده بر کرسی اوزرندہ علی ملا ، الناس وعظ وتذکیر ایدرکہ . . . الخ » [ورق ۲۰۸] .

حکایه مجموعه‌سی، ایشه بو اثر دن عبارتدر ؛ و بونک خارچنده، «جنانی» نک «بدایع الآثار» آدلی دیگر بر حکایه کتابی آرامق تماماً معناسزدر .

مراد ثالث سراینده کی مداخلردن بری ده «لعلین قبا» لقبیه معروف «بروسه لی مصطفی» بابادر . بروسه ده دوغوب براز تحصیل و شهنامه چیلکده ممارسه پیدا ایتدکن صوگرا، دورک ایلری کلن شیخارندن «سنبل سنان» [۱] و «ظریفی حسن» افندیله خدمت ایتمش، نهایت ایشی دور و سیاحته وقصه خوانلغه قدر ایلرله تمشدی . قازاندینی شهرت سایه‌سنده، اساساً مداخلره پک توجهکار اولان مراد ثالث سراینه کیره رک مظهر التفاتی اولدی و حکمدارک وفاته قدر اوراده قالدی . مؤخرأ بروسه یه چکیلوب ۱۰۱۰ سنه سنه قدر یاشادی ؛ «یایغ» ، «آبدال محمد» قربنده «دوه جیار» مقابرنده مدفون اولدیفنی یازیور [۲] . او دور شاعرلرندن برینک - هر حالده ۱۰۰۸ تاریخندن اول یازیلش - منظوم بر مکتوبی، «لعلین قبا بابا» نک یاش اعتباریله اولدقجه ایلرله مش اولدیفنی کوستردیکی کبی، ینه اوزمانلرده «درویش حسن» آدلی دیگر معروف برقصه خوانکده موجودیتنی بیلدیرمکده در [۳] .

بروسه لی بلیغک اثری سایه‌سنده، اون برنجی عصرده بروسه ده یتیشمش برقاچ مداخلک اسمنی و ترجمه حالی داها بیلورز: بونلردن بری، مغنیسالی «درویش کاملی» مولوی» درکه، ایفای حجدن صوگرا بروسه ده یرله شهرک جمعیتکاهلرده مداخلغه باشلامشدی ؛ «عصری علماسندن اخذ معارف ایتمش ندیم خوش صحبت» اولوب «۱۰۶۸ شعبان شریفنک اون سکزنجی سبت کونی تحت القلعه جدیدده واقع حجره‌سنده شهنامه حیاتی تمام اولمش» و بیکار [۱] بومعرف صوفی حقنده تفصیلات ایچون اسلام آنسیقلوپه دیسنده «سنبلیه» ماده‌سنه باقکز .

[۲] کلدسته ، ص ۵۳۰

[۳] خصوصی کتبخانه مرده کی ناطقی دیوانی محتوی مجموعه ده «صورة نامه منظومه فامحی افندی» ده :

نه عالمده اوله پر جهان لعلین قبا بابا مقرر مقتدارد پشوادرقصه خوانانه
عجب درویش حسن یارانه ینه قصه اوقوری دایرانه ثنا ایلرمی روح شیر مردانه

یتلری بونی کوسته‌ریور . بو منظومه ده باقینک هنوز برحیات برپر اولدیفنی مصرح اولدیفندن، بوندن ۱۰۰۸ دن براز اول یازیلدیفنی استدلال ایدیورز . «لعلین قبا» یه ویریلن «پر» صفی اونکده اوصیراده ایجه من اولدیفنی آکلامقده در .

باشنه دفن ایدیلشدر [۱]. «اولیا چلی» نك بروسه مداحلری آراسنده فوق العاده تقدیر ایتدیکی «قربانی علیسی» ده اساساً بروسه لی اولوب، داها کوچوکلکندن اعتبار آردر ویشك دست تریه سنده یتیشدیکی جهته، اسمی «علی» اولدینی حالد، کوچو کدن بوصورتله اشتهار ایتشدی [۲]. استعداد فوق العاده سی دولایسیله قصه خوانلق مسلکنه کیردی؛ و سلطان محمد رابعك اوائل سلطنتنده استانبولده ارباب تفوذدن «کره ده لی حسن آغا» یه انتساب ایتدی. مؤخرأ حسن آغانك هر هانکی برسیله اعدامی اوزرینه تکرار بروسه یه چکیلدی. لکن، خزینه دن ضایع اولان بر «سیم مرصع دوات» حسن آغا طرفندن آلندیغی جهته، بونی میدانه چیقارمق ایچون حسن آغا بندکانك طرف طرف آراندیغی طوینج، قورقوسندن مکیه کیمکه قالدیشدی و یولده وفات ایتدی. شهنانه نك برچوق ایاتی از برنده اولان بوماهر مداح حقنده «بلیغ» پك زیاده بذل تقدیرات ایتکده در [۳]. «کلدسته ریاض عرفان» ده کی دیگر مهم بر مداح ده، بروسه لی «نوح زاده سید مصطفی چلی» در. «عبدالفتاح» افندینك همشیره زاده سی اولوب «ابوسعید افندی خدمتده قائم واعاده لرندن ملازم و قرقدن معزول اولدقدن صوکر طریق قضایه سالک اولوب مزبورك شفاعتیله چورلو قضای وعد اولونوب تخالف ایتکله [۴]، حیات رسمیه یی براقه ورق اسکیدن بری استعداد مخصوصی اولان مداحلغه سلوک ایتدی. «مدحی» مخلصیه برطاقم شعرلرده یازان مصطفی افندی، ظرافت ونکته دانلغی اعتباریله، کندی دورنده اولدقجه شهرت قازاندی. مداح و ندیم اولق اوزره شهرتی، هر حالده، شاعر لکندن پك چوق فضله در. «۱۰۹۱» رجبنك اون سکزنده وفات ایده رك امیر سلطان جوارینه کومولشدر [۵]. بلیغك قید

[۱] کلدسته، ص ۵۳۰

[۲] کلدسته، ص ۵۳۰

[۳] «مزبور فسانه کوییده بلبل نغمه سنج کلزار بیان و طوطی خوش لهجه مصر عرفان اولوب اکثر ایات شهنامه فردوسی یادنده اولغین مناسب محارده استشهد ایده رك... الخ» [کلدسته، ص ۵۳۱].

[۴] کلدسته، ص ۵۳۱؛ سلیمان فائق افندی ده مجموعه سنده مداحلردن بحث ایدرکن اومیانده «مدحی مصطفی افندی» یی ذکر ایدر.

[۵] کلدسته، ص ۵۳۱؛ شیخی ذیلنده «شهنامه جی مدحی» عنوانی آلتنده مذکور اولوب مداحلق ایتدیکی بالخاصه قید اولومشدر: «... طریق مرقومی ترک ایدوب مداحلغه هوس ایتدی. مرحوم مرقوم معارف ایله معلوم غایت بی نظیر شهنامه کوی، شاعر پاکیزه خوی ایدی» [دارالفنون کتبخانه سی یازمه لری میاننده].

ایتدیکی اک صوڪ مداح، ۱۰۹۵ دن ایجه صوڪرا بروسه ده وفات ایدهرک پیکار باشنه دفن ایدیلن «پرتوی احمد چلی» درکه، «فسانه کویان طریقتنه سالک وشناور بحر شهنامه اولمغله لاعلی سخنه مالک اولمشدی» [۱]. اون برنجی عصر قصه خوان-مداح و شهنامه خوانلری حقنده کی بومعلوماتی اتمام ایچون، «عشاقی» ذیلنده ترجمه حالی و ۱۰۷۸ ده وفاتی مسطور اولان علمادن مرعشلی «احمد رمضان» افندی ایله [۲]، «۱۰۹۵» ده وفات ایدن

[۱] « باباری پرتو بک اعیان سپاهیاندن تعداد اولونوب، سلطان مراد رابع سفر فتح بغداد بهشت آباد ایتدکده بودخی معاً عزیمت ایتشدی . مخدوم مکرم مزبورک شمس وجودی مطالع غییدن برج اولیاده پرتو انداز ظهور اولوب حدات سنده تحصیل کال و تابش عرفان جبهه استعدادنده اشتغال ایتدکده فسانه کویان طریقتنه سالک وشناور بحر شهنامه اولمغله لاعلی سخنه مالک اولمشدی. بروسه قاضیسی عبد الله افندی یه انتساب ایدوب ۱۰۹۵ ذی القعدة سنده معزول اولدقده دارالسلطنة العلییه روبراه اولوب بعده وطن اصلیه لرینه رجوع ایتشلردی ... بویت آنکدر : رقص ایدرکن صوینور نازیله اول نازک میان » اردن کویا چیقوب مهردرخشان رقص ایدر » [کلدسته، ص ۵۳۲] [۲] «تختگاه ذوالقدریه اولان مرعش نام شهر مشهوردن ظهور و هلال روزه کی آفتاب فیض ازلیدن استفاضه نور شعور ایدوب علی حسب العاده دور منازل ایدهرک اعالی عصردن برینک مظهر عنایتی و نائل شرف ملازمتی اولدقدن صوڪرا جوان قیوجی باشی محمد پاشا آستانه سنه انتساب ایدوب امامتی خدمتیه شرفیاب اولمغین سمت قضا باعث عیش و صفا اولقی ملاحظه سیله یوز الی آچقه قاضی ایکن الی بر ذی القعدة سنده آزاق استخلاصنه سردار ظفر کردار تعیین اولونان محمد پاشا مولانا تک فیض همتنه قابلیت مشاهده ایدوب منظور عین عنایتی اولمغین اوردو قاضیلغیه همعان ایدوب بعدالفتح والظفر قدس شرف پایه سی ضمیمه سیله قضاء مذکور مولوتیه تائیده اختر اولشرایدی. الی دوت جادی الاولیسنده عیسی افندی یینه اسکدار قضاسنه سزاوار اولدیلر. الی بش جادی الاخره سنده معزول ویرلینه داودزاده افندی موصول اولدی. آلتش بر جادی الاولیسنده ثانیاً سلفی یینه قضاء مزبور عنایت اولنوب سنه مزبوره شوالنده سنجار افندی یینه مغنیسایه منقول ویرلینه بستانزاده افندی موصول اولدی. آلتش ایکی رمضاننده رفع اولونوب برلینه نوالی زاده افندی نصب اولوندی . مقدا کوپولی محمد پاشایه دخی انتسابی اولمغین آلتش یدی جادی الاخره سنده شعیب زاده افندی یینه ادرنه پایه سیله ثالثاً اسکدار قضاسی توجیه اولونوب العی لایثی الاوقد یثک مضمونی ظاهر اولشدر . سنه مزبوره شوالنده منفصل ویرلینه امام سلطانی یوسف افندی مخدومی واصل اولدی . آلتش سکرحدودنده یانوه سفرینه اوردو قاضیسی اولوب بعدالفتح آلتش طقوز محرمنده ادرنوی مدرس زاده محمد افندی یینه رایحه قضاء سابقده مربع نشین مسند حکم و امضا اولدی . سنه مزبوره ربیع الاخرنده ریاضی عبداللطیف افندی ایله مناقله واقع اولدقده آنلر قبولدن ابا ایدنجک برلری عبداللطیف دیگر غلطه قاضیسی انسی صاحب هنره ویرلیدی . تمش رجبنده رفع اولونوب منصب مرقوم جدمز عبدالرحیم افندی یه ویرلوب آنلره برکی قضاسی آرپهلق ویرلیدی . بوحال اوزره کذا رنده ایام و لیلای ایکن تمش سکر محرمنده رخش بدرام ایام خطاسی ایله افتاده خاک وتوسن چرخ کسته لجام القاسی ایله

استانبوللی شاعر «حمدی» نیده ذکر ایدلم [۱]. مع مافیه بو عصر اشناسنده یتیشن اک مهم مداح، عین زمانده ندیم وشاعر اولق اعتباریلده عصرک پک شایان دقت برسیاسی اولان، وشهرتی عصرلرجه دوام ایدهرک حتی سلیمان فائق افندییه «مداحلرک پیر و پیشقدمی تاریخلرک یازیشنه کوره طفلی افندی اولق اقتضا ایدر» دیدیرتن مشهور «طفلی» در.

طربزونلی «طفلی احمدچلی» [۲]، اون برنجی عصرک اولدجه ایلری کلن شاعرلرندن، ظریف ونکته دان برآدامدی. «احمد عبدالعزیز» افندی اسمنده برینک مخدومی اولوب، «داها چوجوق صایلاجق برسند کوزهل منظومه لر یازدیقندن «طفلی» تخلص ایتشدی [۳]. ابتدا برطاقم کبرامجلسلرند بولونه رق، شهنامه خوانلقده وظریف بعض حکایه لرایجاد وقلندمه مهارتندن دولای «مرا درابع» ک مظهرالتقای ونیدی اولمش، وبو مناسبتله کومروکدن

هلاک اولمشدی. اجمال قصه: بر روز دابه لرینه سوار اولوب کیدرکن بر تقریبه جنبش ابتدکه زین زرین آفتاب درخشدن جدا و جیلوت کوه پرشکوه ایله حاصل اولان ظل زائل کچی بالای رخشدن افتاده زیر و کستردۀ روی صحرا اولوب سر بر سر اعضاسی خرد و غلطان استبرق جنان اولمقه داخل عداد خرد ومرد اولمشدی. اسکدارده قره جه احمد تکیه سنه قریب خرمنلک نام محله ده دفن اولوندی. مولانای مرحوم، معارف وعلوم ایله مرسوم، یاران صفا ایله انیس، هم مشرب اهل دللره جلیس، جود وسخا صاحبی، شکر و ثنا طالی، فارسی دان، موسیقی شناس، شهنامه خوان، خوش طبع وخوش صحبت، موالی ماییننده صاحب ثروت ایدی. . . آتارندن اشعار دلفریبی وسور قرآنییه بر قطعه سی مشهوردر. آتار خبریه سندن متری اولان قریه ده دیوتخیلر محله سنده وظائف معینه ایله مکتب ودرسیه و وعظیه سی واردر. وبونلردن ماعدا محتاجین ایچون یکریمی قدر بئر حفر ایدوب اول محل اصحابه تبرع ایتشدر» [عشاق ذیلی، خصوصی کتبخانه مزده کی یازمه نسخه، ۱۵۶].

[۱] «نامی حمدالله اولمقه مخلص مزبوری اختیار ایتشدر. شمع وجودی شبتان استانبولدن فروزان اولمشدر. اوائل حالنده تحصیل معارفدن سوکرا قضایه راضی وروم ایلنده بعض قصه یه قاضی اولوب بعده معیشت ایله تقاعد اختیار ایتشدر. عصرک شعراسندن بر شاعر ساحر پاکیزه بیاندرکه میدان معارفده بهادر ونظیری نادر ایدی. سائر معارفدن غیری غایت نازک شهنامه خوان اولوب ۱۰۹۵ تاریخنده صندلی نشین مجلس خاموشان اولمشدر. بو اشعار آبدار آتار قلمیدر. . . الخ» [صفائی تذکره سی، خصوصی کتبخانه مزده کی نسخه]. . . سالم تذکره سنده ده بو شاعرندن فقط غایت قصه جه بحث ایدیلیر (ص ۲۳۴).

[۲] شیخی ذیلنده استانبوللواولدیغی محروسه ده، صفائی طربزونلی اولدیغی سویلرکه، دوغروسیده بودر. شیخی بوخصوصه آلداتمشدر.

[۳] حامی زاده احسان بکک غیر مطبوع «طربزون شاعرلری» نام اثرندن.

واوقافدن بر طاقم وظیفه لر آلاق معیشتی تنظیم ایتشدی [۱] . بو حکایه لردن بعضیسنی کویا کندی باشندن کچمش کبی نقل ایدردی . طریقت بایرامیه رجالندن اولمقله برابر ، طرز حیاتی سربستانه ورنده ایدی . سلیمان فائق افندی یه کوره اوی «وجه مصطفی پاشا» طرفلرنده ایدی . زماننده کی شاعرلره برچوق ملاطفاتی واردی: اسکی زغره لی «طرزی محمد چلی» ، کویا طفلی نک لسانندن ، «عجیب و غریب عبارات ایله وصیت نامه و ذله نامه» عنوانی ایکی منظومه یازمش اولدینی کی [۲] ، ایریجه ، ادرنه لی شاعر «کفتی» ده [۳] هزل آمیز تذکره شعرا سنده «زبدۀ شهنامه خوانان روم طفلی چلی» سرنامه سی آلتنده اوندن شوصورتله بحث ایتشدرد :

بردخی شاهنامه خوان قدیم	طفلی تازه کوی وکهنه ندیم
وارث کرز سام ونیزه کیو	پهلوان سترک ورنکه نیو
شعرینه نسبت اولدی تازه وتر	ترهات قبیله عنتر
هیکل برش و قالب آفیون	طرفه ترکیب و بوالعجب معجون
مشکلمدر بوکار حیرت زا	علت قبضه داغ ایکن حالا
هیکل شعری طرفه حکمتدر	پای تاسر تمام لیتدر
لینت کفت و کویه مائلدر	کویا شعری حب مهلدرد
کله کرم شقا کر انجمنه	صیچا آغوش مطرق سخنه
اولور اقلیم قافه راحله کیر	یسته آلوده خواجه تعبیر
اولش اول شعر شاهنامه شعار	قی مخمور لینت کفتار
نقل شهنامه ده ایدرسه یقین	رفع برقع عذار حادثه دن
زیر وبالای بژمدن کفتار	کردن افراخته اولور چومنار

[۱] شیخی ذیلی وصفاتی تذکره سی . هراکیسی ده متفقاً ، بو وظائف سایه سنده اولدجه مرفه بر حیات کچیردیکندن بحث ایدرلر .

[۲] شیخی ذیلی ، دارالفنون کتبخانه سنده کی یازمه نسخه ، ص ۷۶۳ . - صفاتی: «قضاة قصباتک اشرافندن و شعرای عصر دن طرزنده فرید و سمتمنده وحید سالجورده و روز کار دیده بر پیر ظریف و بر رند نظیفدر . . . ترتیب دیوان ایدوب ۱۰۷۲ تاریخنده فوت اولشدر» . شعرلی جداً استادانه در . ایریجه «اولیا چلی» بوندن بحث ایده ر .

[۳] کلیات اشعاری و تذکره سیله معروف اولان بوشاعر ، ۱۰۸۸ ده وفات ایتشدرد [تفصیلات ایچون صفاتی تذکره سیله شیخی ذیلنه مراجعت] .

کفت وکوی شقایه باعته در	جیب و دامانی جله حادثه در
صورت قبض ایکن اوخوش هیئت	نه در اما سوزنده اول لیت
قصه خوان خیالی تنکاتنک	ایتسه شهنامه نقلنه آهنک
ایتمه دن باجوم صدا فوس	سربسر دسته تکلی بوس
صوقوب ایلر عبارت آرای	کو تنه دسته چوب معنایی
اوصورور بزئی پرصدا ایلر	نقی و اثبات ماجرا ایلر
صکره ایلر اوگون بدسازی	آکا تعلیم قصه پردازی
اوسکوت ایتسه اول ایدر آهنک	تنک تنک بیانی تنکاتنک
قتی خوش قصه خوان اولوردی اکر	دامن اصطلاحه صیچماسه لر
سرگذشتندن ایلوب راهی	نقل هنکامه ایتسه کرکاهی
دهنندن چیقان ادا یکسر	قعرچرکاب اصطلاحه دوشر
راویان حکایت آیینی	بویله نقل ابتدی کار پیشینی
طفلی برکون دم سیاحتده	نقل سرکرمی شطارتده
سلب آلاش کدورت ایچون	کیردی جوف خلایه حاجت ایچور
دوشورر حکم طالع دونی	که خلایه غدای آفیونی
اولسون بی دماغ که خواره	نیلسون نیلسون اوبی چاره
آرایوب آنی عورومضطر اولور	یعنی بحر غمه شناور اولور
بونی ایراد ایدوب اوحسرت پی	کورددی کیم آخرالدواء الکی
دوندیروب صکره آنی معجونه	بدل ایلر غدای آفیونه
آه الا که حوض شادابی	ایلش آنی قصه قلابی
ایلر آنی او یخت بدجاده	دخی چوق چاه حرصه افتاده
شکانه ایلر عرض دامنوس	لب نعشی جنازه ققنوس
ایلر آکا همیشه بخت عنود	لاشهای قدید دیر یهود

بوتون بوکی لطیفه لره رغماً، تکمیل تذکره جیار، مرتب دیوان صاحبی اولان بوشاعرك قدرت شاعرانه سنی تقدیرده متفق کیدرلر: رضا، «تازه کو اولوب شعرای ذوی الاعتبارك فصاحتندن وارباب معارفك بلغاسندن صاحب اختراع شاعر و اقرانی نادر در» [۱] دیدیکی کبی، «صفائی ده»: «اول عصرک شعرای ذوی الاحترامندن علی الخصوص شهنامه خوانلقده و سرگذشت نقلنده بینظیر روزکار ومداح شیرینکار ومجلس میدان بلاغتمده پهلوان روزکاردر. مرتب دیوان فصاحت عنوانی واردر» طرزنده تقدیر خوان اولمقدمه در.

[۱] رضا تذکره سی، ص ۶۳

« شیخی » [۱] و « عاصم » ده بو تقدیراتده مشترکدرلر [۲]. وفاتی ۱۰۷۱ ده ومدفنی سیلوری قاپی خارچندهدر [۳]. دارالفنون کتبخانهسنده ۱۲۰۸ نومروده مقید « صانصار مصطفی » حکایهسنده سلطان مراد ایله « طفلی » اشخاص وقعهدن اولارق کورونورلرکه، هر حالده بو حکایه آیریجه شایان تدقیقدر .

۵

وثیقه لرك همان همان فقدانی اعتباریله اون برنجی عصر مداح وقصه خوانلری حقنده کی معلوم.

[۱] « غایت بینظیر شهنامه وبعض سرگذشتی اولقی اوزره مخترع وبیدی حکایات مخبله نقل ایدوب اصلی جمله نك معلومی ایکن خیلی آب و تاب ویرمکه ارباب دولتك منظوری اولوب حتی شهنشاه عالی نژاد مرحوم سلطان مرادخان حضرتلرینه ندیم وداخل بزمهایون معلا حریم اولمغین... » [شیخی ذیلی ، ص ۷۶۳]. « مراد خانك حضورنده شهنامه اوقور ؛ شاهلری شاد ایدردی. لطیف بردیوانی واردر . قد وقامت صاحبی اولدیغندن « لیلک طفلی » درلردی [ج ۱ ، ص ۶۷۱] . ینه اولیا چلی ، مراد رابعك هفتهده برکیجه طفلی ، نفی ، حوری کی دورك معروف شاعرلرخی. تزدینه جلب ایتدیکنی ؛ دیگر برکیجهده « کور حسن اوغلو ، دامادی مصلی چلی ، مقلد چیقیت. حسن ، آق بابا، صاریچلی ، چاقاق چلی ، سیمیدی زاده » کی مقلد-وندیملری وبللی باشلی اویون. قوللرینی طویلاوب اکندیکنی آکلایر [ج ۱ ، ص ۲۵۷] . حکمدارک بوتمابلنه تبعاً « حوری » نك اون ایکی لسان اوزره « شیخ زاده مجوی » یازدیغنی وحتی بعض مقلدلرک بونی اوقومقله اشتهار ایتدکلرینی بلیورز [عن اثر ، ج ۱ ، ص ۶۵۶] . بو عصر مقلد ، مداح وقارا کوزجیلری حقنده. « اولیا چلی » ده اوزون تفصیلات واردر [ص ۱۵۵ ومتعاقب] . بومقلدلر ، ولایت لهجه لرینی. مثلاً دیاربکر ، آطنه ، قسطمون لهجه لرینی تقلید ایدرلردی [اولیا چلی ، ج ۴ ، ص ۵۰] . بودورلره عائد اسکی مجموعه لرده، بو طرزده یازیلش منظوم ومنثور بعض بارچله تصادف اولونور . مثلاً ، استانبوله تحصیله کان آطنه تورکنلرندن برچوجوغه باباسی طرفندن کندی لهجه سیله یازیلان مکتوب پك معروفدر .

[۲] سیرک زاده محمد عاصم ، ذیل زبده الاشعار ، خصوصی کتبخانه مزده کی یازمه نسخه . [۳] وفاتی صفائی ۱۰۷۴ ده ، عاصم وشیشی ۱۰۷۰ ده کوسترمکده درلر . وفاتنه اقرباسندن و خلوقی مشایخنك اعاضمندن طربزونلی نظمی محمد افندی شو تاریخی سوله مشدرکه، مزاز طاشنده منقوشدر: « نیاز ایله جناب حقه نظمی فوتنه تاریخ . دیدم کهواره جنتده طفلی به مقام ایله » . - نائی . قدیم « ده » کهواره راحت اوله طفلی به لحد « مصراعنی تاریخ دوشورمشدر . - سلیمان فائق افندی مجموعه سنده « طفلی » حقنده ساده جه شوسطرلر موجوددر: « سلطان مراد خان رابع زمازدولتنده مصاحب شهریاری اولان طفلی افندی طریقت یارامیه دن شاهر ماهر اولوب قوجه مصطفی پاشاده خانهمی و سیلوری قاپی خارچنده مزاری مشهور، تذکره سالم و ذیل شیخیده اشعار و آثار و احوالی مسطوردر » . بوراده کی « تذکره سالم » قیدینی « صفائی » شکنده تصحیح ایتهلیر .

ماتمرك نه قدر محدود اولدینی میدانده در. فقط، اون ایکنجی عصر حقنده، بوسوتون مجهولیت ایچنده بولونویورز. شهبه سز، بو حال «مداح» قصه خوانلرهك حیات عمومیه ده کی اهمیتلری غیب ایتدکلرینه، آزادقلرینه بر دلیل کی تلقی اولوناماز؛ قهوه خانه حیاتنك انکشافی، بالعکس، بوصفك چوغاله سنی و داها فضله اهمیت قازانمە سنی استازام ایتش، سازشاعرلری، قارا کوزجیلر، مضحک و مقلدلرله برابر مداحلرده هر حالده چوغالمشدر. ادبیات دخی داخل اولمق اوزره حیاتنك هر شعبه سنده اسبی ایران تأثیراتنك آزالارق محلی خصوصیتلرک ترایده باشلادینی بودورده، مداحلرک حکایه لری ده، شهبه سز، محلی موضوعلره دوعرو داها کوتلی برتمایل کوسترمشدر. الکتعصب قلاسیک شاعرلر مترك کنیدی لری قورتارامادقلری بو «محلی لشمک» تأثیرندن، مداحلر البت قورتولامایه جقلردی [۱]. ایشته بوعصر مداحلری آراسنده، یالکز، تذکره جی «میرزا زاده سالم» ك «مشهور طفلی درجه سنده سرگذشت سوبله دیکنی» تأیید ایتدیکی - ۱۱۲۰ ده وفات ایدن - «قریمی» مخلصلی شاعر «درویش محمد» ی بیلدورز [۲].

اون اوچنجی عصر مداحلری و مقلدلری حقنده، مجموعه صاحبی «سلیمان فائق افندی» [۳] سکنز اون سطرلق غایت قیصه معلومات ویرمکده در [۴]. مع مافیه بوعصره عائد الکا طرافلی

[۱] ادبیاتك اودورده کی بوعومی تمایلی حقنده باقکز: ملی تنبعلر مجموعه سی، صای ۱، ص ۲۷.
[۲] «نامی محمددر. استانبولیدر. آنجاق زمره درویشاندن اولوب سیاحتله قریم دیارینه سفر ایتمکله ظرفا قریمی دیو تلغیب ایدوب او نام اوستندن یاغلی قره کی کیتمه مشدی. طفلی مرحوم قدر سرگذشت سوبلر بر اهل طبع معرفت پروز ایدی. بیک بوز یکرمی تاریخنده انتقال ایلده دی. اگرچه اشعاری اوله بی همتا دکدر. فلما قوه طبعیه سی و وافر یادداشتی اولمغله ینه دائرة قبولدن دور وطباع سلیمه دن بالکلیه مهجور دکدر» [ص ۵۶۸].

[۳] جودت تاریخنك ده مأخذلرندن اولان بومجموعه ده شایان دقت برطاقم فوائد تاریخچه وادییه، بعض فقره لر، خاطرلر موجوددر. برنسخه سی دارالفنون کتبخانه سنده خالص افندی کتابلری میاننده در. مجموعه ده مؤلفك ده قیصه جه ترجمه حالی واردر. : ولادق ۱۱۹۸ صفری اواسطنده ساقزده، وفاتی ۱۲۵۳ ده استانبولده در. مجموعه سندن و اشعارندن باشقا «دوحة المشایخ» ایله «سفینه الروسا» یه ذیللری واردر [عثمانی مؤلفلری، ج ۳، ص ۷۰].

[۴] آشاغیده او سطرلر عیناً نقل ایدلمشدر. اساساً علی رضا بکده مداحلر حقنده کی مقاله سنده اوندن فضله بر معلومات ویره مه مشدر.

معلومات ، « لطائف اندرون » عنوانی سرای تاریخندن ده استخراج اولونه بیلر [۱] . « سلیم ثالث » و بالخاصه « محمود ثانی » دورلرنده اندرونده برچوق مقلد و مضحکار یتیشمشدی ؛ بونلر ، حکمدارک حضورنده بربرله ملاطفه ایدرلر ، حکایه لر سویلرلر ، تقلیدلر یاپارلر ، قارا کوز اویناتیرلر ، حتی مجتمعا اورتہ اویونی دخی ترتیب ایدرلردی . ایچلرندن بعضیسی دایا زیاذه خیالچیلکله ، بعضیلری مقلدلکله ، بعضیلری ده مداحلقه شهرت آلقله برابر ، عین آداملر ، بربرلرندن همان همان فرقسز اولان بو مختلف صنعتلری ده اجرا ایتمکده ایدیلر . یالکز ، خیالچیلک ، هم مختلف تقلیدلرده مهارتی همده موسیقی به آز چوق وقوفی استیزام ایتدیکی حالده ، مداحلق ساده تقلیدلرده مهارته احتیاج کوسته ریور ، اورتہ اویوننده ایسه ، اشخاصک تعددی اعتباریله هر کس کز زیاذه موفق اولدیغی وظیفه یی آلیوردی [۲] . ایشته بونقطه نظرندن ، اون اوچنچی عصر مداحلرینی ذکر ایدرکن ، مقلد وقارا کوزچیلر حقنده ده ایضاحات ویرمک ، موضوعک تمامیتی ایچون ، ضروریدر . بوصورتله ، « خیال » و « اورتہ اویونی » تاریخنک شیمدی به قدر مجهول قالمش برکوشه سی تنور ایده جکی کبی ، صواک عصر خیالچیلک و اورتہ اویونچیلغنک ناصل تعضی وانکشاف ایتدیکی ده دایا قولایچه آکلاشیلا جقدر .

اون اوچنچی عصر سرای حیاتنده ، « خیال » ایله « مداح » ، دوکون شنلکلرینک لازم غیر مفارقیدی : عبد المجید ایله عبد العزیزک ولادتلرنده کی شنلکلرده کیجه لری « خیال »

[۱] « حافظ حضر الیاس » ک بو اثری کندیسنک اندرونده بولوندیغی ۱۲۲۷ - ۱۲۴۶ سنه لرینه عائد اون دو قوز ییلق وقوعاتی محتویدر ؛ ۱۲۷۶ ده مطبعه عامرده باصیلمشدر . مداح ، قارا کوز ، اورتہ اویونی حقنده تدقیقانه بولونانلرک شیمدی به قدر بو پک معلوم مأخذدن استفاده ایتمه لری شابان حیرتدر .

[۲] « فقط قارا کوزچیلک هر حالده اورتہ اویونچیلغنه نسبتله دایا زیاذه بر استعداد تقلیدی به محتاج کوروئور ، خیالچی ، پرده آرقه سننده ، اورتہ اویوننک زورنا و جفت تقارنه سنه بدل ، هم خواننده هم دفزن ، حاجیوادده پیشه کار ، قارا کوزده قاووقلو روللرینی یایدیغی کبی ، عینی صورته ده بروسه لی لیلای و قانلی نکار روللرنده زنه تقلیدی یاپار ؛ عجم ، روم ، ارمنی ، قیصریلی ، آرانوود ، لاز ، سرخوش ، طوزسز ، یهودی ، بروجی ، قناب زاده ، تاتار ، قوجه قازی ، صوکرا مهاجر تقلیدلرنی ده بکندیره جک صورته اجرا ایدر . باغچه اویونی کبی بونوک اویونلرده شرقیلرک تشوخی ده جای دقتدر . پرده ده بش اون شخصک اجتماعی ، غوغا محاورات و مصارعاتی ، دکنکلرک تعددینی موجب اولدیغی ایچون اودکنکلری اداره ایتمک حقیقه پک کوچ بر ادمانه متوققدر » [احمد راسم ، قارا کوز ایله اورتہ اویونی ، آقشام غزته سنک ۲۱ کانون ثانی ۱۹۲۵ نسخه سنده] .

ایله «مداح» ك موجودیتنی کوروپورزكه ، بو عادتق یالکمز سرايه دكل بوتون شهر حیاتنه مخصوص عد ایتك، یا کلیش بر تعمیم صایلاماز [۱]. بالخاصه رمضانلرده ، قهوه لرده چالغی، مداح ، قارا کوز معتاد ایدی [۲]. «محمود ثانی» ، یکیچریلرک العاسی و غوائل حربیه زمانلری مستثنا اولمق اوزره ، موسیقی وطوماق او یونلری کبی اکلنجه لردن باشقا [۳]، دائماً ندیم ومقلدلرله اكله نیر، خیال سیرایدیر، مشهور او یون قوللرینی چاغیرتیر، اورته او یونی سیرایدیر ، حتی، سرای خارچنده شهرت قازانان مقلد وخیالجیلری اندرونه آلیردی: مثلاً غلطه سرایی آغلاری آراسنده خیالجیلکله شهرت قازانان «خیالی حمید» اندرونه آلدینی کبی [۴]، «مداح صالح افندی» ده بالخاصه خاص اوطه یه چراغ ایدیلشدی [۵]. مختلف وسیله لرله سرايه جلب ایدیلن بللی باشلی او یون قوللرندن «قولباشی ابراهیم» ك طاقی وبالذات «ابراهیم» ایله آرقاداشی «کوموش رئیس» پك معروفدی [۶]. مع مافیه، اندرونده کی

[۱] لطائف وقائع اندرونیه ، ص ۲۶۲ ، ۴۸۳

[۲] بو عصره عائد بر مجموعه تاریخچه ده ، خصوصی کتبخانه مزده کی نسخه .

[۳] بو او یونلر و حضورده اجرا ایدیلن کومه فصللری حقنده «لطائف وقایع اندرونیه» ده برچوق مهم تفصیلات واردر. سلیم ناک دورینك سرای اکلنجه لری، آبی او یون و کوره شلری، منزل جانبازلری حقنده «مهالینغ» ك مشهور خاطر آئنده ده مهم نقطه لره تصادف اولونور . سلیم ناک ومحمود ثانی دورلری، موسیقی تاریخمزده چوق بارلاق بردور تشکیل ایدیر . بو سرای اکلنجه لری آراسنده، آنجاق پك ابتدائی ، قبا ذوقلری قطمین ایدمبله جك شیلر پك چوقدر ؛ دولتک اك غائله لی زمانلرنده حکمدارلر بو ابتدائی اکلنجه لرله وقت کچیریورلردی .

[۴] ابتدا حضورده قول طاقیله اورته او یوننه چیقدیغی زمان قصد مخصوص ایله هیچ آغزینی آچمامش ، ومؤخرأ ، اوینا ندیغی خیال حکمدارک خوشنه کیتدیکندن ایرتسی کون قول طاقیله برلکده مایینه جلب ایدیش و اوراده اثبات معرفت ایله مشدی : «ابتدادن محجوبسی کورون پینتی حمیدمن بعد حجاب ایتکله قطع امید ایدوب هان پرده حجابی کشاد و مقامه مناسب سوزلر ایراد ایدمرك عزیز بکی و مصطفی بکی بر باد ایتدیکندن باشقه، آشاغی بوی مقلد کچین قول طاقنك دخی قولنی وفانادینی خردخاش ایله بکی سبب تلاش آرقاداش اولنجه ، مقربان حضرت طبعی غیرت چکوب عزیز قومی استصحاب، و برآزده حکیم ثاقب افندیك تقلیدینی یاپ، دیو عالم بالادن خطاب ایدمرك مجلسه فصل ویرلدیکی اسکی مقلدلری شاب و عزیز بکه اعظم اسباب استصواب اولدی» [ص ۲۵۴] . بونزدده آکلاشیلیورکه او دورده مقلدلر آراسنده مدھش بر رقابت حکم سورویوردی .

[۵] عین اثر ، ص ۴۹۶

[۶] شهزاده سلطان محمدك ولادتق مناسبتیله یاپیلان شنلکلر صیراسنده مؤلف «حافظ الیاس» شو شایان دقت معلوماتی ویرمکده در : «... قول طاقی میدانم ظهور واصل آهنگ دم نك ایله ایتدکاری

مختلف مقلد و مضحکالر ، قانبورلرده عادتاً مکمل براویون قولی حالنده ایدیلر: مشهور اورته اویونجیلرک تقلیدلری یامقله معروف خزینهل قانبور اسعد ، سفرلیده مشهور جن احمد ، خزینهل چاووش عزیز بک ، کور مصطفی بک ، کیلارده مداح صالح ، پیتاق ابراهیم خواجه ، اوسلو شکری ، سفرلیدن زنه ابراهیم ، تورکه خیقان امین آغا ، چلنکیر اوغلی چاووش احمد آغا ، یهودی مقلدی سفرلیده قوجه یکتا ، ارمنی وفرنک مقلدی ملاق حلیم بک ، عثمانلی علی ، قانبور حشمت ، خارجدن کتیریلن قوللره الحاق اولونه رق مکمل برطاقم وجوده کتیریلردی [۱] . بونلردن « جن احمد » ک عبدی و عزیز بکرله برطاقم

جورجندر طبعه قنور ویرمز ایسهده ، ایچلریده مشهور مقلد قولباشی ابراهیم پیشکار و حیلکارلریله هر شیده امتحان و دهان هدیانلرینه کلن سوزلرده هپی رسیده پایان اولدیغی حالده شکل و شائللرینه نسبت باشلرندکی کسب چله سنک شانی و جناسلی سوزلر هر برینک غدای جانی اولغین بر ایکی ساعت قدر سولشدکلری تجنیس هیچ بر سوزده مقیس اولمادیغندن قول باشیه انیس و قول طاقمنه جلیس اولان کوموش رئیس بونلردن نفیس صاحهلر یتیشدیردیکی طبعه صفا و قول طاقمنه سبب ترک حیا اولوب ختامنده مقلدلر لرینه مأذون . . . اولدی » [ص ۱۸۷] .

[۱] عین اثر ، ص ۳۴۷ ، ۳۵۱ . - بوتون یوتقصیلات ، بزه ، چوق مکمل براورته اویونی قارشیسنده بولوندیغیزی آکلاتیور . سرایک داخل و خارجنده کی اویون قوللاری ، بللی باشلی برر قومپانیا دیمکدی . مختلف مقلدلریله ، پیشکاریله ، قول باشیسیله ، ابتدا اویونی آچان غریب قیاقلی ، اللری شاقشاقلی (اورته اویونی تعمیرنجه پاستاللی) جورجوناجیلریله ، زورناوجفته نعاره سیله کوردیکمز بو اویون ، باشقا بر شی اولاماز . بو صریح ایضاحاته قارشی ، احمد راسم بک ، « سلیم ناک و محمد ثانی دورلرنده اورته اویونی موجود اولمایوب بونک بوونک بر احتمالله عبدالعزیز زماننده رواج بولدیغی » ادعاسی [قارا کوز ایله اورته اویونی مقاله سنده] ، قطعیتله تکذیب ایدیلش اولیور . « سنبلزاده وهبی » ناک ۱۲۱۷ ده مغنیساده یازدیغی « شوق انکیز » نده کی « زنه یه چیقسه اویونده چنکی » یوره کی اوینار اوچاردی رنکی » و « صانکه اللرده کلنجک چیچکی » زنه قول باشینک قیز کوچکی » بئلرنده ایما ایتدیکی ده « اورته اویونی » ندن باشقا بر شی دکلدر . بوندن استدلال ایدیله جک دیگر مهم بر نقطه ده ، « اولیا چلی » ناک بحث ایتدیکی اویون قوللرینک اورته اویونجیلری اولدیغی و بناء علیه بو اویونک - « قونوش » ک ظن ایتدیکی کی - یکی بر شی اولمایوب قدم تاریخیسی بولوندیغیدر . « اولیا چلی » ، سمور قاش قولنک اک معروف اویونی اولقی اوژره « بر قیطی قارینک بر موسویله معاشقه سی » موضوعی کوستردیکی کی ، آریجه « کیچی ، باغچه و باغچوان » کی اویونلرده اوراده ذکر ایدلمکده در ، کذلک « مورخ راشد » ۱۹۱۵ و قایمندن بحث ایدرکن - اورته اویونی رده پرتیوارنده صوک زمانلره قدر محافظه شهرت ایدن - « یازیچی » اویونندن بحث ایتکده در [احمد راسم ، تاریخ و محرر ، « بژده لعینات » و « اورته اویونی » مقاله لری ، ۱۳۲۹] . ایشه بوتون بو وئائی ، « پرده دن بره اینش جانی بر قارا کوز » اولان بو خلق تماشا سنک ، اون برنجی عصر مبادیستدن بری هر حالده

حكايله‌ری «لطایف اندرون» ده بالخاصه محرر اولدینی کی [۱]، «قانبور اسعد» ك بعض

موجودیتی تأیید ایدیور. صوك زمانلرده بوتون بوتون غیب اولان بو اویونك طرز اجراسی حقنده عمومی بر فکر ویرمك ایچون علی رضا بكك بو خصوصده کی واضح خلاصه‌سنی عیناً نقل ایده لم : «اورته اویونلریك موزیقه‌سی طرز قدیم وجهله زورنا ، چیفته نعره ، داوولدن مرکب اولوب فقط هر شخص نه تقلیدینه چیقارسه اوقلیده مخصوص پارچه‌نی چاللق و اویونك سازه متعلق قسمی اداره ایتمك صرف زورناچی به عائد اولدیندن هرزورنازن اورته اویونلرنده اجرای صنعت ایده من - مثلاً محمود ثانی دورنده زورناچی موسوی مناهم بك معروفدی - اولجه مشق ایتمك شرطدر . اورته اویونلرنده اصول قدیمه اقتضاسنجه ابتدا ساز كوچك هوالری چالغه باشلار . تام طاقم اولوق اوزره اون ایکی کشیدن مرکب كوچك رقصه چیقارلر . سیوری کلاهلی بر نکرده‌ده الند شاق اولدینی حالده اویونچیلری تعقیب ایدر، بوكا پوصادچی (؟ ؛ بلکه پاستالچی اولاجق) اطلاق اولونور . وظیفه‌سی انانی رقصده مخلوق ایتمکدر . بعده قول طاقنك هیئت عمومی‌سی جورجونا به چیقارلر . جورجوناچیلرک باشلرنده اوزون قیسه سیوری کلاهلر و صیرتلرنده عجیب لباسلر بولونور . چینغراقلی قوقلا ، بورونسز بشه ، قانبور جوجه ، طوبارلاق کوسه کی غریب غریب اسملرله یاد اولونورلر . هپسی بر آغزندن : «طاغده بر کچی ، سیوریدر قیچی ، قجه‌نك پیچی ، بونده بر ایش وار » تکرلهمه‌سنی سازه برابر سوله‌یه‌رک «آلا آلاهی» دن عبارت نقرات انساننده مسخره‌لغه متعلق شکارلرده وضعیتلر آیلرلر و طبیعتك نه قدر بیچیمسز مخلوق وارسه آنی تقلید ایدرلردی . بونلری متعاقب باشنده دیلی برقاووق و صیرتنده کنارلرینه کورک چوریلش برجه و آلتنده چاقشیر و آیاقلرنده صاری مست‌بابوج اولدینی و الند پاستال تعبیر اولونان شاقشاق بولوندینی حالده وقاری محافظه ایدن برآدم طوریه آغیر آغیر پیشه‌کار میدانده کلیر . یله برابر تمنا ایدوب «فلان اویونك تقلیدینی آلدیم ، اصول و آهنگ ايله افندیلریمه تماشا ایتدیریم» دیر و یدنده کی شاقشاق ايله زورناچی به چال اشارتی ویرر و آرتق اویونه باشلانمش عد اولونوردی . اویونك ابتداسندن انتهاینه قدر اویونه چیقان اشخاص مختلفه‌نك کافه‌سی ابتدا پیشه‌کاره مراجعت ایدرلر . بونلرک هر برسنه باشقه باشقه مرام آکلاتمق و آزارلنده کی ماجرای اداره ایتمك و موضوع بحث مسئله‌نی حل و فصل ايله مک پیشه‌کاره عائد بولوندیندن اورته اویونچیلری بیننده پیشه‌کارلق مهم بر وظیفه عد اولونور . صوکرالری جورجونا به چیقمق عادی اویوندن طی اولوندی ، کوچکرده رسماً الفا ایدیلدی . اسکیدن زنهلر رقص ایده‌رک چیقارلردی ، مؤخرأ بوده ترك اولوندی [علی رضا ، استانبول اکنجه‌لری ، ۱۳ ، اورته اویونلری] . اسکی اویون موضوعلری اون اون بر دانه اولوب صوك زمانلرده بعض علاوه‌لرله اوتوزه ، قرقه قدر چیقمشدی ؛ بوره‌پرتووارك « یازمچی ، قانلی نکار ، چیفت اوله‌نمه ، میخانه ، کوزله‌مچی » کی برچوقلری قارا کوزدن آلمه ایدی . مع‌مافییه ، قارا کوزده اولدینی کی بونده‌ده اویونك اساسی تقلیدلرده ، محاوره‌لرده ، جناس و کنایه‌لرده ، بالبداهه صاورولان نکته‌لرده ایدی [تفصیلات ایچون احمدراسم بكك آقشامنده کی مقاله‌لرینه باقکنز] .

[۱] ص ۱۹ ، ۲۶۴ ، ۲۷۱ ، ۲۹۱ . — بونك برطاقی ، اندرونلی حافظ الیاسك تعریفاته

کوره ، چوق بیسطوآبدائی شیلردی : مثلاً ، باشنه چنغراقلی و سیوری برجن کلاهی کپیره‌رک عبیدی بکی

تحفلقلری ده مضبوطدر [۱] . مع مافیة ، اورته اویونك اك مهم عنصرلری - شیمیدیکی

چارمغه قالمق ، یاخود ، ینه عبدی بکی زرافه یه پندیرهرك كویا قورقومتق كی . «جن احمد» ابتدا استانبول سراینده ایکن مؤخرأ دوغروندن دوغرویه معیت حکمداری یه نقل ایدیلشدی . [۱] ۱۲۴۶ ده وفات ایدن خزینه هایون آغالردن غلطه لی قانسوراسعد ، آفیون تریا کیسی بر مضحك ایدی ؛ اورته اویونلرینه دائما اشتراك ایدر ، آرقاداشی «قانسور حشمت» له شاقلا شیردی . «حافظ الیاس» اسعدله حشمت آراسند ، باشلایان بر محاوره نك ناصل : اورته اویونی صحنه سنه کر زکاه تشکیل ایتدیکنی ، رکیك افاده سیله آکلایور : حشمتك حدتلی حدتلی سوزلرینه اسعدهیچ التفات ایتیب ، ای غیری قصوره قلله ، سرده جاهللك وار ، بوندن صوکر ا بویله خوواردلقدن المزی چکلم ، سنکله مکتبه باشلایلم ، براز ده اوقویوب یازالم دیر ایکن ، مضحك چاووشلر با اراده بونلرك باشلردن قاووقلرینی قاپوب یرینه یازمه بکی ینیلر باغلا دقلرند ، او زمان حشمت باشنه کلهجکی بیلدیکندن اسعدده مماشات ایدیم دیدی ایسه ده ، وقارتی مانع اولوب ، آمان آچلاق حریف ، جوق سویله دك جوق ، دیمه دن یاشقا سوز سویله مه دیکندن ، اسعد آغا ، هپ سوزلرك فقیری تصدیقدر ، صحیح سین ، شو میدانده ایکیمزدن آچلاق آدام یوقدر . حتی سن بو بکی پوصکی بیلیمهرك چوقه دارلق ده رجا اتمشك ، دیمك اولورکه سن بزلی امله دوشوره جسك ، زیرا بزم بیلدیكمزه کورمه قنبورلر خاص اوطیه کیره من وچوقه دار اولاماز باشقه خدمتله کیره من ؛ اکر سن کیره رسك زده بول اولور دیمه سنه حشمت کولهرك ، حریف ایتدیكك کبی بول ، دیوب صاووشمقی ایسته دکده ، اسعد دامنندن چکوب : «قاچه بندن ، کل بری سن ، بوش بوغاز صانمه بنی سن» دینجه ، بو دفعه علناً قیزوب ، صوص آرتق یا کشاق کویك ، جاهل زوزهك ؛ حالا «نصر» نه کله در دیسلر بیلیمسك ، موزون سوز سویله مك ایسترسك دینجه ، نصر کله سنی بیلیم اما «اقعنسس» کله سنی بیلیم وقنبورلر یابیلمش یتلری سندن اعلا اوقورم ، خصوصیه بخاك قبر ناپاك یناکی ده ساقی شرابی تنبورلکی» یتنی بك کوزله اوقورم دیمه سنه قهر ایدوب آغلامه مرتبه نه کلدکده ، مصاحب عبدی بك بو قنبورلری چوجوق یرینه قویوب کنیدیسی قادین ینه فرض ایدرهرك ، انده کی دکنکه دایانه رق بونلرك یانه کلدیکی کبی : آرسلا نلم غوغا ایتیهك ، سزی بر مکتبه باشلایمده او قدر اولسون بر مروتکزی کورهم ، دیر ایکن ، خیالی سعید افندی مکتب خواجه سی اولوب سرای چوجوقلری آهین چاغریشهرق حوصك کنارینه کلدکلرنده ، مقلد چاووش آغالردن چلنکیر اوغلی احمد آغا زنه تقلیدی کیهرك عبدی بك یانه واروب : جانم خانم ینه ، بوخواجه افندی بك اوقومش میدر ، بکا خبر ور ، دیدکده ، عبدی بك جوابنده : نه اوقودیغنی بیلیم ، لکن خواجه اولالی آبدست آلدیغنی کورمه مشلر ، نمازده نه اوقور کنیدیته سؤال ایت ، دیدیکی زمان قنبور اسعد چوجوقلغه قالدیشوب حشمت : هادی قارده شم ، حوصه کیره لم ؛ اوردهك کبی یوزه لم ینه چیقالم ، ینه ایسترسك کیره لم دینجه ، حشمت افندی حدت ایله بر باقدقدن صوکر : بهی سرسم قاز ، سن نیم یانمه قاراده کسهك بن بوغولیورم ، معاذالله صویه کیره جك اولورسم بوتون بوتون بوغولورم ، هادی دفع اول شورادن ؛ بيقدم سبندن ، دیمه سی موقعه مناسب رنگلی جواب اولقله جمله حضار حظ ایتدکدن صوکر ، اسعد مقلد دخی پسند ایدوب پیر اول حشمت افندی دینهرك سوزی تسلیم ایدنجه . . . [عین اثر ، ص ۲۱۲ ، ۵۹۶] . برآز اول ذکر ونقل

تعبیریه - قاووقلی به چقان «عزیز» بکله اونک پیشه‌کاری کور «مصطفی بک» ایدی [۱]. آنجاق، بو طاقک اصل قول‌باشیسی. عنوانی ویرمه‌بیله جکمز ذات، خیالچیلکله شهرت‌قازانان و مصاحب «چاووش عبدی» بکله ده [۲]. برچوق لطائفی موجود اولان مشهور مصاحب «سعید افندی» در .

مصاحبک ، مقلدک ، خیالچیلک کبی اوصافندن باشقا نایزنک و گرفت اوفله مکله ، عینی زمانده رسامقله معروف اولان «سعید افندی» ، ۱۱۹۲ ده ایوبده طوغمشدر . داما ایرکندن برطاقم ظرفاوعلمای مجلسارنده بولونهرق فطرت‌صنعتکارانه‌سنی مظهرانکشاف ایتش [۳] ، سرایده بر موقع مخصوص قازانه‌رق محمود نایزنک مصاحبی وندی اولمشدی .

ایستیکمز بیتک اصلی «بخاک قبرنا پاک یناک» شود حاصل مراد قنبراک «در . اوچنجی مصطفی ناک ماینجیلکنده بولونان مشهور شاعر «ناشد ابراهیم» بکله ، مؤخرأ ضربخانه امینی ایکن وفات ایدن قنبر مصطفی بک بربریه معارض و رقیب وضعیتده ایدیلر . حکمدار برکون مصطفی بک مهرینه باقه‌رق ساده اسمی محکوک اولدیغندن «بومهری نه یاباجقک» ناشد سکا بریت سوله‌سون ؛ آتی مهر یاپ «دیمش . ناشد بک درحال ، مصطفی بک برمهر بیتی سوله‌مشده بک بکنمه‌دیکنی علاوه ایتش . حکمدار اوقوماسنی اسرایدنجه ، یوقاریکی بیتی اوقومش [سلیمان فائق افندی مجموعه‌سی] . اوبله کورونیورکه قنبر اسعداغا سرایده کچن بومنقبیه پک‌اعلا واقفدی .

[۱] بونلر حقنده یوقاریده معلومات ورمشدک . عزیز بک ۱۲۳۸ ده چاووش عنوانی آلمشدی (عین اثر ، ۲۶۴) . چاووش عزیز بک «خیالی حمید» سرایه آلتدیغی زمان پک تلاش ایتشدی ؛ لکن اسکی موقعنه خلل کله‌دی (ص ۲۹۶) .

[۲] مصاحب عبدی بک ، سرایده پک مرغوب ایدی ؛ سعید افندی ایله برلکده دائماً حضورده بولونوردی . اونکله برابر قابوجی باشلیق رتبه‌سنده نائل اولمشدی [عین اثر ، ص ۴۶ ؛ ۲۱۱ ، ۲۷۱ ، ۲۹۱ ، ۴۳۴ ، ۴۸۹] . بردغه چاغلايان قصرنده دیلسزلردن بریله شاقلا شیرکن بوغولماسنه رمق قلشدی [ص ۸۰] . اساساً سلیم ناک فصل طاقی چاووشلردن اولوب «کوپه‌لی چاووش» دیه معروفدی . (۱۲۵۱) رمضانک برنجی کونی وفات ایدهرک ایوبده شاه سلطان عمارق قارشیننده کی مقبره‌یه دفن ایدیلشدی [علی رضا ؛ استانبول اکنجه‌لری ، ۱۳] . «عبدی بک اصیل وحسب ایدی ؛ آنجاق خصلتی خیره آلت اولغه مساعد اولماش ایسه‌ده ، بخیل و شیرده اولمایوب معتدل المزاج بر شخص محترز و ادیب ایدی [عطا ، اندرون تاریخی ، ج ۳ ، ص ۱۹۶] .

[۳] «مصاحب سعید افندی یالکیز نایزن و گرفت زن اولمایوب واسطه عصر سلیم خانیدن برو مجالس ظرفاده بولونمش و خصوصیه کبار مشایخ و علمادن بشکطاش مولویخانه‌سی شیخی الحاج یوسف دده افندی و عبدالقادر دده افندی و محمود دده افندی و یکی قپو شیخی عبدالباق دده افندی وقاسم پاشا مولویخانه‌سی شیخی شمس‌الدین دده افندی و کرسته‌جی زاده نوری دده افندی و مشهور ولی افندی زاده و امین منلا و شمس‌الدین منلا و دولت کتخداسی ابراهیم نسیم افندی

سرایده و فزهرده دائماً حکمدارہ رفاقت ایدہر، اکنجہلرہ بولونور، «کوپہلی چاوش» لقبی «مصاحب عبدی» بککھ ملاطفہلرہ بولونورق پادشاهی اکلہ ندریری . اوصیرادہ پک اختیار بولونان باش مصاحب «هاتف افندی» [۱] ایلهده بعض ملاطفاقی واردر [۲]. «حالت افندی» نک ادبارندن صوکر «سعید افندی» ده بعض غرضکارلر افساداتیله آطنہیہ سورولدی [۳]؛ لکن ۱۲۳۸ اوآخرنده مظهر عفو اولارق استانبولہ کلدی؛ وبوصورتله برسنهک برادبار دورہ-نی متعاقب تکرار مصاحبککھ تصین ایدیش اولدی [۴]. بوتاریخندن صوکر سعید افندینک حکمدار نزدندہ کی تقوٰزی دائماً آرتمش، حتی ۱۲۴۵ ده مصاحب عبدی بککھ برلکده «قابوچی باشیلک» رتبه سنه نائل اولمشدر [۵]. سرایده و حکمدار اوزرنده کی تقوٰزی اعتباریله زمانک رجال سیاسیہ و علمیہ سی، مشایخی کنديسنه حرمت کوسته ریورلردی؛ سعید افندی بشکطاش شیخی «حاجی یوسف دده» دن سکک کیه رک مولوی طریقه نده داخل اولمشدی [۶]. «تاریخ اندرون» مؤلفی اندرونلی «عطا بک»، تقوٰزینی دائماً خیره آلت ایدن مصاحب سعید افندی بی «خیرخواهلق اوغورنده نفیه کیتمش برمرد معتقد ومتقی وصال»، اولارق کوستردکن صوکر، آریجه، درجه و قوف و معلوماتی

و سرکاجی احمد فائز افندی و خلیل پاشا زاده ماینبی احمد مختار بک افندی ورئیس الاطبا بهجت افندی و نقیب الاشراف صدیق منلا افندی و ائمه کرامدن تاتار حافظ احمد کامل افندی و جنت فیلیزی عبدالکریم افندی و دری زاده عبدالله منلا افندی و کچه جی زاده عزت منلا افندی و شهر امینی خیرالله افندی و مشهور حالت افندی و عرفای مشهوره دن نعمان عمجه و هاتف افندی کبی ظرفانک انجمن القتلرندہ بولونمش و بوجالس ادباده جریان ایدن مطاهرات مطایبات و لطایف مناظرات مصاحبان دن اخذ حصہ ادبیات «ایله مشدی» [عطا، اندرون تاریخی، ج ۳، ص ۱۹۳]

[۱] هاتف افندی ابتدا طولومباجی ایکن صوکر مجلد اولمش، صنعتی و استعدادیله برنجی عبدالحمید زماننده مصاحبککھ قدر یوکسه لمشدی. محمودثانی زماننده قدمنه حرمة «باش مصاحب» لکله تلطیف ایدیلن هاتف افندی ۱۲۳۷ جاذی الاولاسنک ۱۳ نجی کونی وفات ایدہ رک چراغان جاده سیله بشکطاش جامعی جوارنده بر محله دفن ایدیلدی [لطائف اندرون، ص ۲۲۳].

[۲] سعید افندی ایله عبدی بکک هاتف افندیله لطیفه لری حقنده باقکز: [عین اثر، ص ۲۲۰].

[۳] اندرون تاریخی، ج ۳، ص ۱۹۳؛ لطائف اندرون، ص ۲۴۸

[۴] لطائف اندرون، ص ۲۷۳، ۲۸۲

[۵] عین اثر، ص ۴۸۹

[۶] شهاب الدین، سعید افندی [ملی مجموعه نک ۱۰ نجی نومرو سندنه کی «تورک رساملری»

مقاله سنده].

متوسط اولقله برابر چوق ذکی وقوتلی بر حافظه صاحبی بولوندیغنی علاوه ایدیور [۱].
صولی بویا ایله یاپدیغنی بعض کوزهل پورتره لری حالاموجود اولان [۲]. بو صنعتکار آدام،
محمود ثانی نیک ارثچاننده متقاعد آچراغ ایدیلرک بهاریه ده کی یالسنه چکیلمش و ۲۷ جمادی الاولی
۱۲۷۲ ده وفات ایدیلرک ایوب مزار لغنه کومولشدور. قبارتمه برمولوی سککسی رسمی یاننده
«یا حضرت مولانا» ایله باشلايان قبرطاشی یازیاری «سعید اولسون مصاحب حضرت
منلایه مأواده» مصراعیله بیتمکده در [۳]. هر حالده، مصاحب سعید افندی نیک هر اعتبار ایله
دکرلی برصنعتکار اولدیغنی، مقلدکی موسیقی شناسلق و ظرافت و نکته دانقله مزجه مکمل
موفق اولدیغنی آکلاشیلیور. «لطائف اندرون» مؤلفنک بسیط و عجبی افاده سی آلتنده
بیله، اونک ترتیب ایتدیکی بعض اویونلرک اینجه لکی حس ایدیلر بیلور [۴].

«سلیمان فائق» افندی، بودور مداح و مقلد لری حقنده شومعلوماتی و ریورکه، قسماً،
یوقاریکی ایضاحاتی متممدر: [۱۱۹۰] تاریخندن صوکر اظهور ایدوب شهرت ویره ن «دیلنجی اوغلی»
و «شکرچی صالح» نام مداح لری کورمه مش ایسه مده، عصر مزده اولان «کور عثمان»
و «عاشق حسن» و «پیچ امین» و «نظیف» و «تسیدحجی اوغلی» و «مصاحب
نوری» ده هر نه قدر آدمی اککندیره بیلور ایسه لرده، نورینک شا کردی اولان قیز احمدکه
حالا حیاتنده در، مرقوم مقدمکیلرک جمله سنه مرجح و حقنده نادره دهر دنیلر شایاندر
[۵]. اوائل عصر مزده ظهور ایدوب فوت اولان ندیم صورتنده مضحکلرک اعلاسی
کور حافظله، لاله لی مؤذن باشیسی و حاجی مؤذن مشهور و مصطفی رئیس و آیواز اوغلی
اولوب بونلرک هر بری برکونه هنرور ایدی. کور حافظک بری، اعلا سرگذشت نقل ایدر
وعربی و فارسی و ترکی مقامه مناسب ابیات اوکور، و قننی بابدن محبت مراد اولونورسه ایدر،
وال شقاسنه کلیر، و ذاتیله اکله نیلیر برکوزل آدم ایدی. دیکریسی موزون و مقفا مناسبتی

[۱] اندرون تاریخی، ص ۱۹۴ و متعاقب. بوراده کی ایضاحات، اونک خیر خواهلغنی
و عزیز برقله مالک اولدیغنی کوسترمکده در.

[۲] ملی مجموعه ده کی مقاله ده، بونی مؤید بر ایکی نمونه ده مندرجدر.

[۳] عین مقاله یه مراجعت.

[۴] مثلاً لطائف اندرونک ۳۱۲، ۳۴۷، ۳۵۱ نجی صحیفه لرینه مراجعت.

[۵] هلی رضا بک «پیچ امین» ک ۱۲۴۹ ده تولدیکنی، قیز احمدک بر آراق ندیم
پادشاهی اولدیغنی، و حقنرند «دوغورور پیچ امینی قیز احمد» مصرعی سویله ندیکنی ذکر ایدیور
[استانبول اککنجه لری، ۱۴].

یوق ایات اوقور، حتی اوقودینی ایباتک حفظی و تحریری دخی ممکن دکل ایدی؛ اوقومغه باشلادقده قطعا ایرکیلمز و یانیلماز و دوشونمز و کندیمی اختراع ایلردی؛ حاصلی ذاته مخصوص پرهزردی. «حاجی مؤذن» اعلا مقلد ایدی؛ عرب و لاز و آرناوود و فرنک و روم و یهود تقلیدلرندن باشقا اترا کک انواعی و روم ایلی چیتاقلرینک هر جنسنی و بوشناقلری فرداً فردا تقلید ایلردی. آیواز اوغلی و مصطفی رئیس دکرمن چویریرلردی؛ آنلردن صوکرادکرمن چویریر کیمسه ظهور ایتمه دی [۱]. دوکونلرده اوینایان قول طاقی مقلدلی هر عصرده اکسیک اولمایوب هر نه قدر بونلرکده بربرینه نسبت مسخره لقهده اعلا لری و ارایسه ده، یابدق لری یاپلماز درجه ده اولمادیغندن بونلرک اسملری لازم دکلدن. خیال پک اسکی اکنججه اولدینی معروف اولوب [۲]، اوائلده مشهورلری کیم اولدینی معلوم دکل ایسه ده، ۱۱۹۱ ده وفات ایدن «بکچی محمد» و صوکراد ظهور ایدن «شربچی امین» و «قاسم پاشالی حافظ» [۳] پک اعلا ایدی. الیوم مصاحب سعید افندی

[۱] علی رضا بکک تدقیقانه کوره، «دکرمن چویرمه» تقلیدی، برکاسه ایچنده اوج جویری تحت قاشیقله کاسه ایچنده چویردکجه حاصل اولان صدایی دکرمن صداسنه بکزه تمکدر. علی رضا بک «کور حافظ» حقنده ده سروری هزلیاتندن «بونک ایکی کوزی کور برکوزی کور شیطانک» یعنی شیطاندن اشد دینسه سزاکور حافظ» بیتی نقل ایدیور [استانبول اکنججه لری، ۱۴]. [۲] خیال حقنده اک تام و عمومی ر فکر آلتی و بو خصوصده کی بیلیمو غرافیایی بوتون شمولیه اوکره نمک ایچون «پروفیسور یاقوب» ک اخیراً نشر ایتدیکی شو اثره مراجعت ایدیکز: *Ge-schichte des Schattentheaters*, 1925. معما فیه اسکی عثمانی منابنده مملکت مزده خیال تاریخنی بر پارچه دها شور ایده بیلجک بعض نادر و شقه لره تصادف اولونه بیلیر. مداحلق ایله قارا کوزجیلک و اورته اوپون آراسنده اسکیدن بری - کک موضوع کک اشخاص اعتباریه - پک صیق روابط موجود اولدیغندن، بونلردن هر هانکی برینک تاریخنک تنوری، دیکرلری ایچونده موجب استفاده در. بو ساحلر آراسنده «خیال» حقنده آوروپاده یاپیلان تدقیقات، «یاقوب» ک اثرندن ده. آکلاشیلاجنی وجهه، دیکرلریله قابل قیاس اولمایه جق قدر ایلرله مشدر.

[۳] قارا کوزجی حافظ بکک بالبداهه برچون محاوره لری ایجاد ایتدیکنه دائر متعدد فقره لری واردرکه، خیالچیلکده اک مهم شی بودر. اونک بو صنعتدن ناصل چکیلدیکنی علی رضا بک آکلاتور: «حافظ بک سلیم نالک حضورنده برکیجه خیال اویناتیرکن اوپون قارا کوزک آغالی اولوب کتخداسی. حاجیواد چلی برطاقم کوله لری و جاره لری مبابعه ایده رک قارا کوز آغانک قوناغنه کتیریر. آغا کوله لر دن برینک اسمی سلیم اولدینی تحقیق ایتمه سی اوزرینه یوکسک صدا ایله سلیم دییه چاغیریر. خاقان مشارالیه ده برای لطیفه «لیک» جوانی ویریر. متعاقباً حاجیواد قارا کوزک قارشینه کوب: «ای قارا کوز، حضور شاهانه ده بر سرج لسان ایتدککه قیا بعد عفو ی قابل دکلدن. شوکت مآب افند مزسکا

حياتده اولوب پك اعلا خياليدر . قصورلری بونلرك ياننده برشی ديمك اولمايوب بونلری ديكله ين موجودلری ديكله مكدن محظوظ اولماز . بوسورتده بويتشديكمز مداح ومسخرملرك ايچنده كور حافظلر وحاجی مؤذن و مداح قيز احمد واديلرنده مخترع ومثلي كلمه مش كيمسه لردن اولوب، سائررك امثالي چوق اولديغندن نمكندر كه دخي اعلا لری ظهور ايدمه [۸] . بونلردن صوكر ايتيشن مشهور مداحلردن «شكري»، «نظيف»، «عصمت» افندی مرحوملره اليوم برحيات اولان «عشق» و «سروری» افنديلر، ومقلد ومضحكلردن «محسن» وبرقاچ سنه اول وفات ايدن قيمتلي صنعتكار «بوريزن توفيق» مرحوملر، بالخاصه شايان قيددر . يكي حياتك ايجابانی ويكي صنعت واكلنجه شكللرينك انكشافي قارشيسنده «قارا كوز» و «اورته اويونی» ايله برلكده آرتق صوك كونلرني ياشايان مداحلغك تاريخچه سي حقنده الده ايدمه بيلديكمز وثائق، شيمديلك، ايشته بونلردن عبارتدر .

استانبول ، ۲۴ حزيران ۱۹۳۵

حجه رخصت بويورديلر . آرتق توبه كار اولوب حجه كيده جكسك «دير ودرحال برده نك آرقه سنده كي شمعنه ي پوف ديه سوندورور . ذات شاهانه تلاش ايدوب : «حافظ، واللهي كوچنمدم، مرادم بر لطيفه ايدى . كسمه، اويونه دوام ايله» بويورورلرسده ، حافظ اصرار ايدر و توبه ايدوب حجه كيدر» [علي رضا، استانبول اكلنجه لری، ۱۳] . احمد راسم بك، مشهور خيالچيلر صيراسنده عبدالعزيز دورنده «رضا افندی» ي، دور حميدده «محمد افندی» ي، خيالچيلر كهياسی «ظاهر افندی» ي، «خيال كوي امين آغا» ي، خصوصي محفلرده اوينايان اندرونلي توفيق وحق افنديلره «شكري درويش، آرسن، ابكي يانلي كيغورق، طاقفور، كور امام، شيخ فهمي افندی، يمنجي آندون، حيدر پهلوان، مشتاق بابا، قانطارجي حق، ضربخانه لي حافظ، حاجي يوكي، پوسكولجي حسني، كاتب صالح ..» ي ذكر ايديور . بونلردن «كاتب صالح» اسكي عنعنه ي بوزهرق يكي تيازولری تقليده باشلامشدي .

[۱] عالي وفؤاد باشلارك مجلسلرنده بولونان او دور ظرفا وندماسندن «حافظ عمر افندی» ده، مكمل بر مقلد ظريف ايدى . مداحلقله شهرت قازانماقله برابر، كنديسنه مخصوص پك مكمل حكايه لری اولديغني علي رضا بك آكلاتيور : «هله بللي باشلي بر طاقم حكايه لری واردی كه هربري درومان محررلرينه سرمايه تشكيل ايدردی . مرحومك نيجه ييللر بزم الفتنده بولونمش و حكايه لرینك برچوغي دفماتله استماع ايتشمدم . مثلا سراسرجي عارف آغا، قزاز آرتين، ايش اری عارف آغا، عفو ايله دولتلي، حبيب اوطة باشي، قاپتان باشا جيپلاغي، چيفته يكيچيري آغاسي، عبدالله چاووش كي اسلافزك طرز حياتي تصوير ايدن ملي حكايه لر، ماضينك مجهولاتي آراسنده نابديد اولوب كيديور» [استانبول اكلنجه لری، ۱۴] .